

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 5
Maj
1951.
Pris 75 öre

Björnar på Skansen

C 10

...välklädd
...välsedd
i välsydd

Söderbergs
derber
— sydd av skickliga händer

A.B. HJ. SÖDERBERG, UPSALA

Persöner — ett centrum av stor betydelse i en modern omvandlings- och förädlingsprocess. — Persöners uppgift är att organisera insamlingen från industri och allmänhet av avfallsråvaror, förädla dem och distribuera det framkomna materialet som nya råvaror för svensk och utländsk industri.

CARL PERSSON & SÖNER AB, Ystad

Dotterbolag: AB Avfallsråvaror, Göteborg, Jönköping, Kristinehamn, Norrköping, Nässjö, Malmö, Stockholm, Ulricehamn, Ystad.

Lion Siden

Aktieföretaget Otto Lion & Co
Nordisk Industri
Hälsingborg

AB Figeholms Bruk
Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Upplaga 35.000 exemplar

Nr 5. Maj 1951

Status

Utkommer varje månad

14:e årgången

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Om vidskepelse och psykiska hälsotecken

Det är åtskilligt av utrymme, som offrats i denna tidskrift i syfte att på den sakliga övertygelsens väg komma tillrätta med den s.k. "bacillskräcken" — en omotiverad smitträdsla för f. d. sanatoriepatienter utan medicinskt verklighetsunderlag. Att skingra gammal vidskepelse omkring de tuberkulösa har alltid stått som en av huvudpunkterna på De lungsjukas riksförbunds program. Bacillskräcken har med all rätt be-tecknats som ett stort hinder för alla reformer med tuberkulosbekämpande syfte, och förbundet har alltid sökt föra fram denna fråga i den allmänna debatten. Förutom återkommande artiklar i denna tidskrift har smitträdslan varit ett ofta debatterat ämne på konferenser och möten landet runt, sammankomster som förbundet och dess lokalföreningar fått till stånd. I riksförbundets upplysningsbroschyr "Mot framtiden", som utkom 1943 och trycktes i 100.000 ex. upptog frågan om den omotiverade smitträdslan en framträdande plats och förbundet har också sökt andra vägar, sökt utnyttja de hjälpmedel, som ha förutsättningar att nå och effektivt påverka den allmänna folkopinionen. Film och radio får inte glömmas i det sammanhanget. I filmen "Vi vill ha arbete" sades också några tankeväckande ord om vidskeplig bacillskräck och de radiolyssnare, som inte försummade programpunkten "Skräcken för tuberkulosen" — radiodiskussionen om bacillskräck för några år sedan — fick en värdefull och saklig framställning om detta problems psykologiska allvar och räckvidd. Den sista stora aktionen från förbundets sida gjordes vid årsskiftet 1950—51, då i Status julnummers ansenliga upplaga — 173.000 ex. — ingick en särskild bilaga om gamla fördomar mot tu-

berkulos, vilken i ord och bild gav en överblick av dessa problemställningar, sedda ur medicinsk och folkpsykologisk synpunkt.

Det är, som torde framgå av denna kortfattade översikt, åtskilligt som gjorts och göres för att skingra vidskepelsen och fördomarna kring tuberkulosen. Syftet härmed kan man kanske klarast sammanfatta så, att det gäller först och främst att skapa en rent psykologisk grundval för ett gott samarbete mellan friska och sjuka, mellan tuberkuloskonvalescenterna och omvärlden. Härvid kan det slutligen vara viktigt att veta, att det rör sig om ett internationellt problem — alltså inte en säregen företeelse bara för vårt land. Det kan kanske räcka med att nämna, att våra nordiska grannländer har "sin bacillskräck" att brottas med — precis som vi här i Sverige. Vid De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisations sammanträde i Trondheim sommaren 1950 gjordes ett uttalande vari särskilt framhålls att smitträdslan för f. d. sanatoriepatienter otvivelaktigt är ett stort hinder för de lovvärda ansträngningar, som gjorts i de nordiska länderna under de senaste åren för att återföra tuberkuloskonvalescenter till produktivt och normalt samhällsliv. Organisationen konstaterar, att denna befolkningsmentalitet är ovärdig dagens kultursamhälle och väddar till all auktoritet inom de nordiska länderna, såsom press, radio, arbetsgivare och fackföreningar m. fl. att medverka till en annan inställning.

Efter den här lämnade översikten kan det vara motiverat ställa en mera direkt fråga — är smitträdslan i dagens situation alltjämt ett svårt problem för de tuberkulösa? Vi ha ställt frågan till doktor John Lund-

quist, medicinalstyrelsens föredragande i tuberkulosfrågor, som med utgångspunkt från situationen vid årsskiftet 1950—51 och då pågående antituberkulosarbete, besvarar den på följande sätt:

I stort sett har väl kunskaperna om tuberkulosens natur och förståelsen för de tuberkulosjuka ökat, men det kan inte förnekas att man alltjämt då och då träffar på skrämmande utslag av omotiverad och enfaldig smittkräck. Naturligtvis får man inte bagatellisera smittrisken där den verkligen föreligger. Den största risken är utan tvivel smittförande tuberkulosjuka, som själva icke veta om sin sjukdom. Antalet av dessa fall blir ju för varje dag allt mindre i vårt land tack vare den allmänna skärmbildsundersökningen. Det kan inte nog kraftigt understrykas att smittförande tuberkulosjuka, som är vanliga, hyggliga, skötsamma människor, utgöra en ytterst ringa risk för omgivningen då de iakttaga de försiktighetsmått, som varje patient får lära sig under sanatorietiden. Ett bevis på detta är bland annat att man — före BCG-vaccinationens tid — ofta kunde konstatera att nära anhöriga till patienter med öppen tuberkulos, som levat i hemmet kanske åratals, ändock inte blivit smittade. Efter BCG-vaccinationens införande är i själva verket frågan om smittfaran i tuberkulos i ett helt annat läge än tidigare.

Förste byråinspektör *Roland Ericsson*, chef för arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdssektion, framhåller på vår förfrågan bl. a., att smitträdslan otvivelaktigt fortfarande är ett stort hinder, när det gäller placering av f. d. sanatoriepatienter. Tyvärr är det inte alltid arbetsgivarens inställning som är avgörande utan i lika hög grad arbetskamraternas många gånger obefogade rädsla för smitta, vilket kan leda till att de ibland vägrar att arbeta tillsammans med en person, som varit intagen på sanatorium.

*

En alltmera utvecklad arbetsvård med nya initiativ, arbetstränings- och skyddade verkstäder för partiellt arbetsföra m. m. — en utveckling som syftar till att inordna de partiellt arbetsföra på de ordinarie arbetsplatserna tillsammans med andra människor — måste göra frågan om tuberkuloskonvalescentens förhållande till arbetsmiljön och arbetskamraterna mer och mer aktuell för varje dag. Det är skäl att redan på ett tidigt stadium söka förebygga eventuella friktioner mellan f. d. patienter och övriga anställda, d. v. s. att avlägsna alla frön som kan ge upphov till psykologiska missförstånd och konflikter. Doktor Lundquists ovan angivna synpunkter ger en klar uppfattning om, att smittofaran i normalt umgänge hyggliga människor emellan inte alls behöver bli någon stöttesten. Till saken hör givetvis att rent praktiska, hygieniska anordningar fått en tillfredsställande lösning och att ordningsregler och hälsokontrollerande åtgärder respekteras och efterlevs på arbetsplatserna. Ett alldeles färskt

exempel på hur här berörda frågor fått en av allt att döma föredömlig lösning ger några glimtar från en skyddad verkstad i anslutning till cykelfabriken Monarks anläggningar i Varberg. Denna rapport ger en förhoppning om att vidskepseln omkring de tuberkulösa håller på att ge vika. Det är med stort intresse man tar del av de erfarenheter doktor *Martin Uddströmer* från Uppsala ger offentlighet åt i samband med ett studiebesök vid den skyddade verkstaden i Varberg:

— Av gammal erfarenhet vet jag, att t. ex. tbc-konvalescenter kan vara mycket svårplacerade i arbetslivet av den anledningen, att de friska kamraterna brukar vara rädda att arbeta tillsammans med dem för smittorisken skull. Vid mina samtal med tbc-konvalescenterna vid Monarks skyddade verkstad kunde jag göra den glädjande erfarenheten, att detta problem inte förefinns här; samarbetet var tvärtom det allra bästa och all misstänksamhet var bannlyst. Någon som helst ovilja från kamraternas sida hade tbc-konvalescenterna sålunda inte förmärkt. Detta innebär, att andan vid verkstaden är den bästa, och jag tror också, att jag i detta sammanhang kan ge ett högt betyg åt arbetsledningen; det föreföll mig obetingat som om det här var rätt man på rätt plats.

Det sista exemplet ger — som framhållits — förhoppningar om ett psykiskt tillfrisknande ifråga om sjukdomen bacillskräck, men det torde därför ännu vara alltför tidigt att dra ut några bestämda premisser om en allmän avskrivning av bacillskräcken i landet. Tyvärr finns det ännu gott om färska exempel, som tala i motsatt riktning. För oss är det emellertid enbart angenämt att även återge ljusare bilder om solidaritet och förståelse för de tuberkulosas situation. Alla tecken tyder på att ljusbilder av relaterad typ torde ha de bästa förutsättningar att medverka till psykiskt tillfrisknande eller rättare sagt genomlysning det hedniska mörker i vilket bacillskräcken lever.

Sixten Hammarberg.

Människans fem fiender

eller rättare sagt de farligaste är, jäktet, ilskan, fetman, tobaken och alkoholen, säger doktor *Hjalmar Wide* i en artikel i *Aftontidningen*. Tidig sömn och kroppsrorelser är bra medicin. Gymnastik och kroppsarbete befordrar tarmrörelserna och därmed ämnesomsättningen.

Många har en för långsam ämnesomsättning. De eldar för halvt spjäll. En onormal fettbildning blir följden. För litet sköldkörtelämne insöndras i blodet. Andningsprov kan ge upplysning härom. Under sådana förhållanden kan sköldkörtelpreparat vara berättigade men då endast under regelbunden läkarkontroll.

Ja, så är det bara att ta i på allvar mot "de fem fienderna", som åtminstone sedda på papperet inte verka alltför oövervinnerliga.

MAN skriver I PRESSEN

En riktig idébild av tbc-vården

i Västerbotten tecknar *Västerbottens-Kuriren* i en stort upplagd artikel. Skräcken för tuberkulosen ger vika i de norrländska bygderna, sanatorievården präglas av framgångsrik behandling, arbetsterapin på Hällnäs sanatorium ger skaparglädje och framtidsstro åt patienterna o. s. v. Så här avslutar tidningen sitt reportage:

Lungsjukdomens spöke som så länge svävat över vårt lands fattiga och avlägsna bygder och frammanat skräck och fasa, mister alltmera sitt grepp över människorna. Intensiv forskning har inte bara upptäckt och framställt läkemedel och resultatgivande behandlingsmetoder utan även givit impulser till förbättrad hygien och bidragit till att skingra en vidskeplig skräck för sjukdomen och dess offer. Numera är den som återkommer från sanatoriet en människa som alla andra. Ingen är rädd att ta denne i hand och umgås med honom. Även efter hemkomsten från sjukhuset står förre patienten fortfarande under kontroll till dess han är fullständigt frisk.

En före detta lungsjuk betraktas inte i dag som någon fara för sin omgivning. Vederbörande ges därmed tillfälle att bättre finna sig tillrätta vid återinträdet i samhällslivet efter kanske många års sjukdom. Och genom arbetsterapin har han redan under tillfrisknandet funnit sin väg ut ur isoleringen.

Det är enbart glädjande att ta del av dessa hälso-tecken, men med vår kännedom om de norrländska problemen förefaller dock denna artikel som helhet betraktad vara målad i litet väl ljusblåa färger.

Ny metod att bota lungsjukdomen silikos?

I Tyskland, närmare bestämt i Bochum, har man enligt vad *Stockholms-Tidningen* meddelar börjat behandla lungsjukdomen silikos med en ny, framgångsrik metod. Tidningen skriver:

Kampen mot silikos, kolgruve- och stenarbetarnas fruktade yrkessjukdom, uppges ha tagit en gynnsam vändning genom en behandlingsmetod som har utexperimenterats av en tysk vetenskapsman, dr Cauer och hans hustru.

Behandlingen går ut på, att den sjuke andas in ytterst små partiklar kalcium, som bildar ett skyddande lager över det skadliga dammet i lungorna och hindrar detta att orsaka tuberkulos.

Gruvföretagen i Ruhr-området har visat stort intresse för den nya behandlingen, som är både botande och förebyggande.

Silikos-sjuka arbetare skickas dagligen till kliniken från Mulheim, Dortmund, Gladbeck och andra kolstäder.

Metoden har visat sig så framgångsrik, att alla till Kruppverken knutna kolgruvor beslutat inrätta liknande centraler.

Fastän alla nya metoder måste betraktas med reservation, är många gruvläkare i Ruhr-området övertygade om att man funnit ett medel att bevara tusentals gruvarbetares hälsa.

Vad bör innefattas i begreppet yrkessjukdom?

Det synes råda stor oklarhet om vad som bör innefattas i definitionen yrkessjukdom. Vissa lungsjukdomar till exempel s. k. tröskdammslunga hör inte dit. Härom skriver bl. a. *Aftontidningen*.

Då socialvårdskommittén är sysselsatt med en översyn av den sociala olycksfallsförsäkringslagstiftningen och väntas framlägga betänkande därom under första halvåret 1951 anser sig icke riksdagens andra lagutskott kunna tillstyrka olika socialdemokratiska motioner om ändringar i bestämmelserna om försäkring för olycksfall i arbete samt i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

I motionen hade yrkats på den ändringen att olycksfall under skötsel och utfordring av häst före och efter arbetets slut för dagen betraktas som olycksfall i arbetet. I andra motioner hade yrkats att bl. a. sjukdomen tröskdammslunga skulle hänföras till yrkessjukdomarna.

Förbättrad skärmbild underlättar tbc-undersökning

En svensk förbättring av skärmbildsfotograferingen har enligt *Svenska Dagbladet* åstadkommit inom ramen för Optiknämndens verksamhet. Männena bakom nyheten är docenterna C. Wegelius och E. Ingelstam samt civilingenjör P. Lindberg. Om man tar i betraktande att c:a 1,5 milj. svenskar årligen skärmbildsfotograferas förstår man vad nyheten betyder för vårt land, men den nya metoden har redan nått även USA och kommer vidare att snart sättas in i det internationella tbc-arbetet i Indien.

— Det uppkommer, säger docent Ingelstam, många problem när man går över från att använda den direkta röntgenbilden

till den billigare och bekvämare skärmbilden. Ljusstyrkan blir härvid mindre och därför måste kamerakonstruktörerna söka skapa så ljusstarka objektiv som möjligt. I detta hänseende har särskilt spegeloptiken visat sig synnerligen värdefull. I sista hand blir dock kvaliteten hos bilden avgörande. Man ställs inför frågan, om det går att få samma exakthet i skärmbilden när man fotograferar exempelvis en lunga eller en mage, som i direkt-röntgenbilden. Huruvida det går beror främst på hur väl de optiska konstruktionerna lyckats.

Nykonstruktionen utgörs av en enkel men mycket bekväm testplatta av plexiglas, som man på en färdig eller under konstruktion varande kamera placerar i skärmens ställe. På fotografiet av den plattan kan man tack vare att den är utformad med snedliggande detaljer få en kartläggning av hela bildfältet både i filmens plan och på djupet. Man kan alltså direkt avläsa hur stor upplösningsförmågan blir i linjer per millimeter och få anvisning om hur skärpan skall ställas in och hur optiken ytterligare skall kunna korrigeras. Ju bättre man kan få upplösningsförmågan, d. v. s. ju bättre de allra minsta detaljerna på bilden kan fås att framträda, dess tidigare går det att upptäcka t. ex. tuberkulösa härdar.

Ett tiotal exemplar av den nya plattan håller nu på att framställas på beställning av medicinalstyrelsens skärmbildscentral och optiska firmor. Ett exemplar skall sändas till dr A. Nelson i Indien för användning i hans arbete inom den internationella hälsovårdsorganisationen Unicef.

Läkarförbundet ställer sig tveksamt

till förslag om att sjukhuspräst skall handlägga sociala uppgifter, d. v. s. sådan handläggning av patientfrågor, som närmast tillhöra social kurators verksamhet. I sitt remissyttrande över betänkandet om den andliga vården vid sjukhusen framhåller förbundet i anslutning till de sakkunnigas förslag på denna punkt — att sjukhuspräst i viss utsträckning skall handlägga sociala frågor — bl. a. följande: "Förbundet kan icke biträda de sakkunnigas uppfattning angående sjukhusprästens sociala uppgifter. Utan särskild utbildning torde det icke vara möjligt att behärska den numera starkt utbyggda socialvården i alla dess detaljer. Det skulle t. o. m. kunna tänkas att sjukhusprästens verksamhet på detta område skulle kunna leda till att särskild utbildad person icke anställdes. Endast ifråga om de mindre sjukvårdsenheterna kan den av de sakkunniga föreslagna anordningen vara försvarlig".

Partiellt arbetsföra får maskinutbildning vid Steneby

Partiellt arbetsföra, särskilt äldre personer, som arbeta med hemslöjd och hemarbete äro ofta i behov av undervisning ifråga om bruket av vissa arbetsmaskiner. En försöksutbildning för dessa kommer nu som *Morgon-Tidningen* kan meddela att äga rum vid Steneby skolor.

Kursverksamheten vid Steneby yrkesskolor i Dals-Långed kommer att ökas sedan arbetsmarknadsstyrelsen fr. o. m. mars vidgat sin kontakt med skolorna.

En stor del av de äldre partiellt arbetsföra personer, som genom arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesundervisning fått en första försöksutbildning inom hemslöjdens ram vid Dellenbort i Gästrikland, har anlänt till Steneby-skolorna, och skolornas kursverksamhet för dem kan sägas utgöra början till ett arbetsträningsinstitut. Eleverna skall i första hand övas i bruket av maskiner, eftersom de har möjlighet att genom samarbete mellan staten respektive län kunna få det nödvändigaste av dylik utrustning.

Skolornas vanliga sommarkurser kommer att ökas till att omfatta såväl juli som augusti. Förfrågningar och anmälningar strömmar in dagligen och det blir många elever från USA, Skottland, Schweiz, Norge, Danmark och Finland.

Ett nytt inslag under augustikursen blir att seminarielärare Sven Gren, Växjö, kommer att undervisa i sin speciella form av småslöjd, som bl. a. innefattar figurframställning av billigt material, en slöjdart som uppskattas av såväl unga och gamla, friska och sjuka.

"Aftonbön ersatte sömnmedel"

är rubriken på ett av de uttalanden tidningen *Dagen* publicerar i en artikel om den andliga vården på sjukhusen. Vi citera ur tidningen:

Doktor Clarence Malmnäs vid Södersjukhuset berättar, att när han var underläkare vid Värnamo lasarett, fann han, att de flesta patienterna hade biblar med sig hemifrån. Men det är i läsårelandet Småland! Där infördes också, att personalen regelbundet höll aftonbön på de olika avdelningarna. Det hände, att nyintagna patienter kunde läsa tidningarna under tiden. Men det slutade man snart med. Förbrukningen av sömnmedel avtog, ty patienterna sov i allmänhet bättre efter aftonbön än utan sådan.

Fetman har blivit en folksjukdom

konstaterar *Dagens Nyheter* i en artikel och återger några statistiska fakta, sammanställda av docent Eric Jonsson. Enligt dessa uppgifter synes fetman vara orsak till att antalet förtidspensionärer ökar i oroväckande grad. Det beräknas att invalidpensioner åt folk som lider av fetma kostar staten över 600.000 kr. per år.

De senaste samlade siffrorna är från januari 1949, då antalet invalidpensionärer med enbart överflödig fetma var 576 kvinnor och 48 män. Under 1949 nybeviljades av samma skäl pension för 90 kvinnor och 10 män. De feta är 0,7 procent av alla invalidpensionstagare. Men ett stort antal överflödigt feta döjer sig säkerligen också bland dem som fått pension på grund av för högt blodtryck — i januari 1949 3.300 kvinnor och 660 män, och under 1949 nybeviljade 730 kvinnor och 240 män — samt för förändringar i hjärtmuskulatur och ådror 7.800 kvinnor och 5.300 män, med under 1949 nybeviljade 1.700 kvinnor och 1.800 män. Detsamma kan gälla vissa pensionstagare för klaffel eller nötta leder, men det är inte möjligt att sortera ut fetman särskilt ur läkarnas diagnos på alla dessa fall.

Docent Gösta Birath:

Synpunkter på den andliga vården vid sjukhusen

Etiska-, tros- och livsåskådningsfrågor har i viss mån fått större utrymme i Status under senare tiden, vilket bl. a. har sin grund i att en statlig utredningskommitté nyligen framlagt förslag om ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. I detta sammanhang kan även nämnas de läkarregler läkarna vid Allmänna läkarmötet i Norrköping antogo i aug. 1950. Vi anser det vara av värde att hithörande frågor behandlas i Status från olika utgångspunkter, men detta betyder naturligtvis inte att De Lungsjukas Riksförbund står bakom de uppfattningar olika artikelskrivare mer eller mindre gör sig till tolk för i dessa frågor. I den mån förbundet i form av remissyttranden eller på annat sätt tar ställning till förslag och åtgärder, som ha beröring med tros- och livsåskådningsfrågor sker detta ur publicistisk synpunkt på så sätt att förbundets uppfattning markeras i form av ledare eller särskilda artiklar i Status.

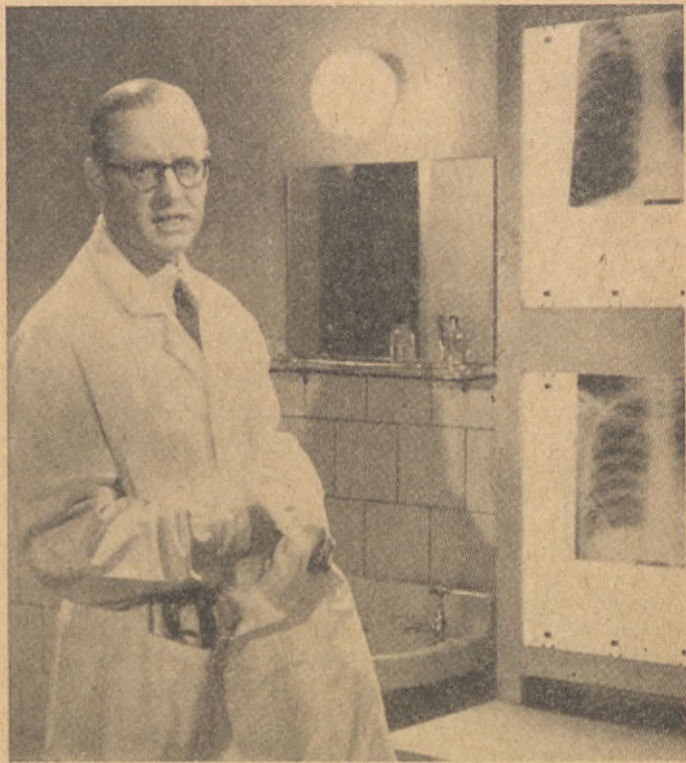
För läsare, som ha speciellt intresse för föreliggande frågor hänvisas bl. a. till följande artiklar i tidigare nummer av Status: "Sanatoriereligiositet" nr 9 1949 och "Läkareetik" nr 2 1951 av fil. mag. Sven Vallmark samt "Profan och kristen humanism" nr 4 1951 av redaktör Roland Ekström.

För någon tid sedan avgavs ett betänkande av en statlig kommitté rörande den s. k. andliga vården vid sjukhusen. Här berörs många frågor av allmänt intresse. Jag vill bara kort antyda något av det viktigaste.

Inledningsvis erinrar jag om hur den medicinska forskningen på senare år kunnat påvisa den stora betydelse de själsliga faktorerna utöva på de olika organfunktionerna. Det hör till de senaste decenniernas största medicinska landvinningar, att man kunnat klarlägga sambandet mellan människans själsliv och ett stort antal sjukdomstillstånd. Som exempel må endast anföras vissa magsjukdomar, framförallt magsåret, ämnesomsättningsjukdomar och hjärtsjukdomar. Man kan alltså på forskningens grundval konstatera, att den eftersträvade eller möjliga terapeutiska effekten icke nås, om man bara söker behandla det sjuka organet och icke tar hänsyn till psykiska eller andliga faktorer. Detta är i och för sig icke något nytt. I själva verket har den medicinska forskningen genom experiment och nya iakttagelser endast ytterligare bekräftat gammal erfarenhet. I historisk belysning ter sig dock denna synpunkt i viss mån som en återupptäckt, vilket framgår av att den kunnat lancersas som en ny riktning inom medicinen under benämningen psykosomatisk medicin (inom franskt språkområde "médecine de la personne").

Man finner således, att det ur ren behandlingssynpunkt är av vikt, att inte bara de kroppsliga störningarna ägnas uppmärksamhet under sjukdomstiden utan även de själsliga och andliga. Att god sjukvård inte skall inskränkas till behandling av sjukdomar utan har till uppgift att i vidaste mening hjälpa sjuka människor — således även rent personligt — är också bland läkare den allmänt omfattade meningen.

Sjukvården av i dag löper emellertid risk genom sin rationalisering, som delvis beror på den dyrbara mänskliga arbets-

Bilden visar docent Gösta Birath i filmen "Vi vill ha arbete", i vilken han hade en del väsentliga saker att säga om smittorädslan, den omotiverade bacillskräcken.

kraftens otillräcklighet, att få en mekanisk prägel. Varken läkarna eller sköterskorna hinner med att i erforderlig utsträckning tillmötesgå patienternas önskemål om personliga samtal och annat, som hör samman med riktig människovård. Den tekniskt invecklade diagnostiska och terapeutiska utrustningen kan också verka i riktning mot en mekanisk uppfattning av sjukdomen och en övertro på de materiella resursernas tillräcklighet.

Mot denna bakgrund framstår behovet av personlig sjukvård — eller bättre vård av den sjukes personlighet — med möjlighet till psykologisk och andlig vägledning särskilt påtagligt.

För att få uppfattning om den allmänna inställningen bland patienter till andlig vård vid sjukhusen har sakkunniga utsänt ett frågeformulär till sammanlagt 1.350 sjuka, som vårdats på olika lasarett och sanatorier i landet. Det vittnar om ett allmänt intresse för hithörande frågor att endast 264 av dessa formulär icke besvarats. Av de inkomna svaren framgår bl. a., att omkring 700 avlyssna de via radion utsända morgonbönerna. Det är endast något över 200 av de svarande, som icke begagna sig härav. Det är också påfallande, med vilket intresse man lyssnar till sjukhusprästens predikningar. C:a 750 av de tillfrågade säger sig gärna lyssna på dessa, medan endast något över 100 inta motsatt ställning. Bara 46 personer uttala sig direkt ogillande angående andaktstunder på sjukhusen överhuvudtaget, medan c:a 960 inta en positiv hållning. Med detta utgångsläge får man väl utan vidare anse behovet av andlig vård vid sjukhusen styrkt.

I de frågeformulär, som de sakkunniga utsänt ingår också frågan om patienterna önska, att sjukhusprästen ibland går rond på avdelningen och samtalar med de sjuka. Den majoritet, som svarat jakande på denna fråga, har sannolikt en känsla av att ett sådant samtal kunde vara av värde i upplysande eller stimulerande riktning. En annan fråga är den, om det borde vara "så ordnat med lämplig lokal, att patient på egen begäran kunde få träffa pastor för samtal i enrum någon gång". Liksom den föregående har denna fråga blivit övervägande positivt besvarad och båda antyder, att det hos patienterna finns en önskan om enskild själavård.

Det framhålles med skärpa i betänkandet att den andliga vården icke får ta karaktär av tvång i någon form. Det är alldeles självfallet att all andlig vård måste vara fullständigt frivillig. Enligt de sakkunniga bör det inte kunna anses som påtryckning eller personligt tvång, om patienterna på en avdelning under en kort stund få åhöra en kort predikan med psalmsång och det måste man väl instämma i.

Vidare bör den andliga vården erbjudas under så litet ämbetsmässiga och så naturligt mänskliga former som möjligt. För att underlätta detta bör sjukhusprästen ha kontakt med patienterna även på det profana planet, exempelvis genom handhavandet av underhållningar och liknande, så att det blir naturligt för patienten att, om och när han så önskar, begära råd och hjälp i personliga frågor.

I de direktiv, statsrådet utfärdat för de sakkunniga, framhålles att tyngdpunkten i sjukhusprästens arbete bör läggas på det personliga planet. Det är säkert också av största vikt att sjukhusprästens uppgifter lägges på sådan bas, att hans insats i någon mån blir en motivikt mot den operonliga prägel, som sjukvården nu hotas av. De sakkunniga ha följt de givna direktiven i detta avseende och ge uttryck åt sin inställning vid utformningen av lagstiftningen genom att ifråga om sjukhusprästens åligganden i första rummet uppföra hans skyldigheter mot de enskilda patienterna. I andra hand komma sedan de ämbetsmässiga förrättningarna.

Viktigt är säkert också att den andliga vården ges samma definition som i betänkandet och att i densamma bör ingå icke endast den rent religiösa verksamheten utan även all övrig tjänsteutövning med personlighetsvårdande och kulturfrämjande syfte. Endast på så sätt torde sjukhusprästen för sitt arbete få en förankring bland patienter och personal, som ger honom det rätta utgångsläget.

Säkert är det av allra största vikt att sjukhusprästen icke begränsar sin uppgift snävt religiöst, utan att han ställer sig tillgänglig för även andra bekymmer, som ligger patienten om hjärtat. Sjukhusprästen borde sålunda känna det som sin uppgift att överhuvudtaget hjälpa patienten att finna sig tillrätta i sin nya situation. Det betyder att han bör vara tillgänglig för alla de personliga problem, som icke äro av rent medicinsk natur. Det kan här röra sig om förhållandet till hustrun — eller hemmet överhuvudtaget — under en långvarig sjukhusvistelse, om relationerna till medpatienterna och personal på sjukhuset, om möjligheten att känna sitt livsvärde och skaffa sig en livsuppgift även som kroniskt sjuk o. s. v. Sköterskan är säkert den, som bäst känner den sjukas bekymmer och problem och många äro de sköterskor, som utfört stordåd i det tysta, när det gällt att hjälpa sina patienter i det här avseendet. Hur man organiserar den andliga vården, blir det nog alltid sköterskan, som får de flesta tillfällena till kontakt med patienterna. Med en klok och förstående inställning och vilja att hjälpa klarar hon säkert ensam upp det mesta. Men utan tvivel är det inte sällan, hon känner sin oförmåga, både på det praktiskt psykologiska och på det religiösa planet och då bör hon ha någon att hänvisa den sjuke till.

I detta sammanhang skulle man önska att sjukhusprästen finge en mera vidgad människokunskap, än vad nuvarande präst-

utbildning garanterar innan han tillträder sin befattning. Han bör således erhålla såväl en teoretisk utbildning i allmän och medicinsk psykologi som — och ännu viktigare — praktik i människovård. Det bör stämma väl överens med det innersta syftet i prästens uppgift att på detta sätt verka som den barmhärtige samariten bland de sjuka — utan att som gengäld begära någon trosdeklaration.

Det skulle då t. o. m. kunna tänkas att särskilt lämpade sjukhuspräster eller assistenter medverkade i det psykoterapeutiska arbetet i fall, där konflikterna ligga på det normalpsykologiska planet och där behandlingen kan ske i samarbete med och under kontroll av läkare.

Det framföres också förslag om en särskild "nämnd för den andliga vården vid sjukhus" (bl. a. kallad "Kulturella nämnden"). Den anordningen har redan på något håll prövats och befunnits vara av värde. Denna nämnd har representanter från sjukhusets olika grupper av befattningshavare och bör verka för lämplig fritidssysselsättning och underhållning för personalen. Där sådan nämnda varit verksam, ha föredrag kurser i språk eller praktiska ämnen, samkväm med lämplig underhållning utflykter av olika slag (svampekursioner, fågelstudier etc.) anordnats och verkat befrämjande på trivsel och samförstånd bland sjukhusets personal.

Det är säkerligen en betydelsefull fråga, som här berörs, och det skulle vara av stort värde, om såväl sköterskor som övrig personal ville ta aktiv del i dessa försök att skapa samhörighetskänsla mellan olika personalgrupper. Det finns många konstlade skiljemurar, som bör kunna rivas. Till sist kommer det förbättrade förhållandet mellan personalen inbördes den sjuke tillgodo, på samma sätt som misshälligheter skapar en olust i arbetet, av vilken den sjuke i sista hand blir lidande.

Av de utsända frågeformulären att döma synes det vara ett mycket allmänt önskemål att mera sång och musik inrymmes i sjukhuslivet och ett sådant inslag bör på allt sätt underlättas. Det är säkerligen också av största värde, om sköterskor och sjukvårdspersonal vill ställa sig till förfogande för detta ändamål och själva anordna någon liten sångstund, gärna regelbundet återkommande och inte bara vid helgerna. Det förgyller upp tillvaron, som ju för många eljest ter sig så hård och trist. Jag vet hur människor, som livets vedervärdigheter gjort andligen stelfrusna, tinat upp, när systrar och elever sjungit någon av de sånger, de lyssnat till i sin barndom. Det skapar en värme i atmosfären, som gör vänlighet naturlig och kommer hårda ord och tankar att tyna bort i brist på näring.

Och det är väl efter en sådan atmosfär vi strävar på våra sjukhus. Framstående duglighet i tekniskt avseende brukar ju känneteckna våra sjukhusköterskor och bidrar i mycket hög grad till att skapa den trygghet och tillförsikt man väl i allmänhet känner på svenska sjukhus. Men hur värdefull den tekniska yrkesskickligheten än är, kan den ändå inte ersätta personlig omtanke välvilja och vänlighet och det finns väl ingenting, som sjuka människor är så känsliga för som just detta. Det hör ju till vår sköterskekårs vackraste traditioner att man insett detta. Men i teknikens århundrade är det lätt att glömma. Enbart ur den synpunkten tror jag det här betänkandet har en uppgift att fylla.

Det kan inte nog starkt understrykas, att människan inte bara har materiella behov utan också andliga. Även sjukvården måste ta hänsyn härtill. När nobelpristagaren Thomas Mann på sin tid skrev sanatorieromanen "Der Zauberberg" var det bl. a. i reaktion mot dåtidens sanatorieläkare, som behandlade sina patienter som ett par lungor på två ben och när man nuförtiden skriver sjukhusromaner är ledmotivet ofta av liknande slag. I all människovård fordras något mer än perfekt teknik, om den skall bli fulländad. Kunskaper och skicklighet behöver kompletteras med en värmande omtanke, en självuppförande beredvillighet, som bör värdesättas enligt de upphöjda orden: "Störst är den, som tjänar".

Arbetsträningens betydelse för tbc-konvalescenter

Kurator Charles Andersson berättar här om arbetsträningens betydelse för patienter, som vistas länge på sanatorium. Patienten får börja arbeta under lugna förhållanden några timmar, arbetslust och arbetsglädje återvänder, och så småningom kan man arbeta normalt i den takt en normal åttatimmarsdag kräver. En intressant statistik om resultaten av denna form av arbetsvård ingår i artikeln.

Örebro läns landsting har länge visat ett berömvärd intresse för de partiellt arbetsförsämrade. Genom olika åtgärder har man sökt att återanpassa de skadade och sjuka till normalt arbetsliv igen. Som ett betydelsefullt led i denna strävan har upprättandet av en träningsverkstad varit. Som bekant har landstinget sedan april 1948 bedrivit en sådan verksamhet vid V:a Nobelgatan 30, Örebro. Resultatet därav har varit så uppmuntrande, att landstinget nu beslutat uppföra en ny verkstadsbyggnad vid Signalgatan, en byggnad som nu är under tak och beräknas vara färdig att tagas i bruk under sommaren. Plats skulle där kunna beredas för 45—50 elever mot f. n. endast 20—25 st. Trots att verksamheten pågått så lång tid råder bland såväl enskilda som myndigheter en viss oklarhet om arbetsträningens syfte och ändamål. En kort redogörelse skall därför lämnas om detta. Arbetsträningen avser ej att ge någon yrkesutbildning i egentlig mening — sådan utbildning får överlämnas till yrkesskolorna — utan arbetsträningen avser endast att genom systematisk träning återskänka eleverna fysisk styrka och psykisk balans.

En av de grupper, som kanske mest är i behov av träning är de f. d. lungsjuka. Vårdtiden vid sanatorium är ofta mycket lång, den sträcker sig ofta över ett år och mer. Fysiken är då starkt nedsatt, musklerna otränade, kroppen är ovig, hela kroppsmaskineriet är i olag. Därtill kommer att under hela sjukdomstiden uppmanas patienten i eget intresse att iakttaga försiktighet, undvika överansträngning, ej lyfta tunga saker o. dyl. och följderna blir, att patienten, när han slutligen skall återgå till arbetet ofta mist sitt självförtroende och är tveksam om hur mycket han orkar utföra, samt hur långt han vågar pressa sin kropp. Att under sådana förhållanden och efter så lång frånvaro från arbete återgå omedelbart till 8 timmars arbetsdag i den ytterst pressande arbetstakt, som nu råder inom

industrien är givetvis mycket olämpligt. Där sättes nu arbetsträningen in. Under lugna förhållanden får patienten börja arbeta med lättare arbete 2—3 tim./dag, för att sedan succesivt öka arbetstiden till normal omfattning. Samtidigt stärkes självförtroendet genom att patienten ser, att han kan förtjäna pengar genom egenhändigt arbete. Han återvinner såväl fysisk som psykisk hälsa.

För denna grupp av partiellt arbetsföra — de lungsjuka — har här sammanställts vissa uppgifter under den tid arbetsträningen pågått vid Örebro läns landstings träningsverkstad, d. v. s. från april 1948 till mars 1951.

Vid verkstaden har under denna tid varit intagna 52 personer, som förut vårdats för tbc under en längre eller kortare tid. 10 st. kvarstår ännu vid verkstaden. Av de 42 som utskrivits från verkstaden äro 33 st. i arbete=78½ %. Av de 9 som ej inräknats som arbetande har 2 emigrerat. Räknas dessa som arbetande utgör procenttalet 83,3 %. Av de övriga är 1 död, 1 pensionerad, 2 slutat av andra orsaker och 3 fått recidiv. Siffrorna måste betraktas som mycket goda. Endast 3 återfall av 42 tyder på att träningen skötes på tillfredsställande sätt. Av dessa 3 återfall är 1 f. ö. färdig att åter påbörja arbetsträningen.

Givetvis skulle kanske många av de återställda ändå ha varit i arbete utan att ha genomgått arbetsträning. Hur många är emellertid omöjligt att bedöma. Med kännedom om hur många människor, som fått recidiv och fått återgå till långvarig sjukhusvård med försämrade utgångsmöjligheter genom att för tidigt börja arbeta i ett kanske olämpligt arbete, är man dock benägen att tillskriva det goda resultatet i ovan nämnda statistik den omständigheten att vederbörande fått starta försiktigt med arbetsträning för att sedan placeras i lämpligast möjliga arbetsuppgifter.

Såväl läkare som de socialvårdande institutionerna runt om i vårt län har alltmera uppmärksammat arbetsträningens betydelse. Som en direkt följd därav har allt flera elever hänvisats till verkstaden, vilket medför att platsbrist råder där och en lång lista på sökande står på tur. När den nya verkstaden kan tagas i bruk, blir möjligheterna betydligt större för ett rationellt utnyttjande av denna moderna och betydelsefulla form av arbetsvård för partiellt arbetsföra.

Charles Andersson.

GENOM MINA SOCIALA

KULTURELLA VÄRKÄNSLOR

"Våren kom och drivan smalt, och det blev lust och vår", skrev skalden Runeberg för mycket länge sedan. Nu skriver skalderna annorlunda. Deras skrivsätt har blivit mycket förändrat sedan Runebergs tid, d. v. s. värkänslorna tar sig betydligt mera psykologiskt invecklade uttryck. Kulturklimatet är bistert, säger experterna i huvudstadspressen. Man resonerar om nedlagda kulturtidskrifter, snålheten mot kulturarbetarna, bristande kulturintresse m. m. Inte underligt att detta återspeglar sig i litteraturen. Diktsamlingar med namn såsom exempelvis "I stället för rakblad" och "Mannen som gick med förlust" visar något av tidens vända. Och så var det, som redan antytts, de nedlagda kulturtidskrifterna. *Tidsbilden* ramlade samman med buller och brak, nästan innan den hunnit komma igång, *Prisma*, *Utsikt* och *Poesi* ha begravts under högtidliga sånger och sorgsna suckar i tidningarnas kulturspalter. — "Var gång man andas dör en kulturtidskrift", skrev en kåsör — så ömtåliga för frost är de små plantorna. Var ligger felet? frågar man sig om och om igen. — "Kulturdebatten har förts ovanför huvudena på de läsare man vill nå", säger en kvicktänkt skribent. — "Vad tjänar det till med kulturkonferenser och författarsupéer och annonsering av ett intresse som tydligen inte finns", säger en annan, och så rullar kulturdebatten vidare. Den ene skribenten citerar den andre, den andre i sin tur citerar den ene, och sedan kommer den tredje och citerar vad både den ene och andre sagt. Kulturdebatten går vidare och ger upphov till nya debatter — ovanför läsarnas huvuden — som den kvicktänkte skribenten skrev.

*

För att gå djupare ned i problemet ta vi fram en bok som heter "Tro och vetande", skriven av professor Ingemar Hedenius i Uppsala, en bok som många talar om, men tyvärr inte så många läst. En uppsats i boken heter "Specialisternas mystik" och i den står på tal om specialisering och ensidig inriktning följande ord:

"En avigsida av specialiseringen har t. ex. visat sig i svenska statens skandalösa brist på intresse för landets litterära kultur. Björnarna på Skansen har, som Vilhelm Moberg framhållit, under en lång följd av år fått ungefär lika mycket pengar som hela den svenska parnassen med Pär Lagerkvist, Harry Mar-

tinson; Artur Lundkvist, Gunnar Ekelöf, Hjalmar Gullberg m. fl. Att våra politiker så länge varit nöjda med detta förhållande kan bara bero på att de inte själva förstår sig på skönlitteratur..."

Där fick staten en känga, och på tal om staten har också radion beskyllts för bristande eller rättare sagt ensidigt kulturintresse med påföljd att radion skyndade sig att anordna en "stilla kulturdebatt, blek och vindlös", för att nu citera en kollega. Debatten rörde sig om stigande bokpriser, att dyrtiden inverkar på folks håg att köpa böcker, att papperet blivit dyrare m. m., d. v. s. allt detta visste vi redan före diskussionen.

*

Men finns det då inget hopp? frågar sig ängsligt den verkligt kulturintresserade läsaren. Jo, en tidning har föreslagit att biblioteken skulle ta ett öre per boklån, vilket skulle ge författaren den nätta lilla summan av 225.000 kr. per år. Inte så illa till att börja med — fram för ettöreslinjen alltså! För vår del skulle vi generöst vilja föreslå två öre, men med tanke på det bistra kulturklimatet är det väl bäst att nöja sig med ett öre. Annars kanske även biblioteken, liksom kulturtidskrifterna, måste läggas ned. Till de ljusare förhoppningarna hör även en ny kulturtidskrift som heter "Femtital" och i presentationen av den nya kulturplantans program hitta vi bl. a. följande, synnerligen realistiska ord: "men det väsentliga är att även så handgripligt materiella ting som socialgruppsklassificeringar och nödvändigheten av rostfria diskbänkar i skogsarbetarhemmen dras in i den unglitterära debatten, på det att dess ram skall bli den vidast tänkbara." Det må man säga vara goda föresatser hos en nystartad kulturtidskrift. Kanske var det så, att "de rostfria diskbänkarna" fått alldeles för lite utrymme hos de förra tidskriftsredaktörerna, varför deras tidskrifter måste läggas ned? I övrigt verkar innehållet piggt och optimistiskt, och vi vill gärna ge läsarna ett smakprov på den nya prosa, som kanske blir femtitalets melodi:

"— jäså du pojke, du ordnade te de me bönan, hon ä skön å ta i, va? det var johan som frågade och axel svarade sanningsenligt: jo — får du ligga hos'na? — kanske de, blev axels svar — hur går de me hermodsbreven nu då? la oskar till — går väl bra de, sa axel och satte sej upp på cykeln Han var påväg till berit men de sa han inte för oskar eller johan lallafall var det tydligen ute i byn att han och berit hade börjat råkås..."

Och med detta lilla smakprov av modern prosa kan det kanske, på tal om det bistra kulturklimatet, vara plats för ytterligare ett citat från den gamle Runeberg: "Herren prövar blott han ej förskjuter!" Vårsolen lyser, och det finns hopp om ljusare tider även för kulturtidskrifterna!

Ting.

ÖMAN RESONERAR EKONOMI...

Priser och löner, stigande levnadsomkostnader och inflation m. m. har i hög grad präglat tidningsspalterna en tid. Tecknaren Karl Erik Öman har i sin egen lilla värld — sanatoriet — haft en hel del funderingar över vad sjukvården kostar, inte så mycket i miljoner kronor utan i konservburkar, antal potatisar, mjölklitrar o. s. v. Här nedan följer i värtaliga bilder de aptitretande, eller inflationsdrivande krafterna — tecknarens lilla bidrag till den ekonomiska debatten!

Efter att ha genomlidit tvättning och rakning, kastar man sig med friskt mod över grötfatet. I början är det väl så och så med aptiten, men allt tröttnar sig så småningom...

Maten är ju halva födan, för att bensa detta, så vill jag i några bilder tala om att...
Det går åt ca 200000 kg. potatis pr. år.

För att fortsätta med matstatistik, så upplyses att det går åt 1400 burkar konserver av olika slag...

... För att inte tala om MJÖLKEN, som är ett viktigt födoämne. Vad sågs om 75000 liter per år....

ESTER SJÖBLOM:

VÅR UNGDOM

Ester Sjöblom, som i föregående nummer av Status behandlade landsbygdsproblemet, tar sig här en funderare över ungdomen. Hon har en hel del brännbart material att plocka med, om förvildad ungdom, uppfostringsmetoder och nöjesliv o. s. v. Det blir också ett pekfinger åt de moderna pedagogerna och psykologerna. På en punkt måste man till alla delar instämma: det är hemmens och föräldrarnas inflytande som är det viktigaste för ungdomens sunda utveckling till präktiga och ansvarskännande människor.

Nästan varje dag berättar tidningarna om springpojkar som schappat sin väg med en penningssumma, om ungdomliga förbrytarligheter o. s. v. Dansbanorna frekventeras till stor del av ungdom i konfirmationsåldern. Deras "råa, lättsinniga" skratt skär i öronen på ansvarsmedvetna äldre människor. Man förstår att det bara är ett tuppfjät över gränsen till otukt och dryckenskap. Kanske den redan har överskridits.

Vi lyssnar och iakttar med inkvisitorisk misstänksamhet. Är det en frisk och levnadsglad ungdoms glädjetryningar. Knappast. Det är sedeslöshetens och lastens dans på randen av en vulkan. Vi anar redan straffdomens snara verkställande, ett nytt Sodom och Gomorra, och skakar betänksamt på huvudena. Någon stiger upp och uttalar sig offentligt om de ungas förvildning. Man nedlägger ett aktningvärt arbete på att utreda orsakerna till de sorgliga förhållandena, och ådagalägger därvid ofta en sorglig brist på förståelse för de ungas psyke. Jag tänker nu närmast på den ungdom som ännu inte riktigt trampat ut barnskorna. De som ännu befinner sig i brytningsåren. Så fort det gäller den mera mogna ungdomen visar ju statistiken att t. ex. ungdomsfylleriet ökat betydligt.

De resultat man kommer till är helt och hållet beroende på vederbörande undersökares personliga intressen. Somliga skyller på filmen, andra på litteraturen, en tredje grupp på dansbaneeländet o. s. v. i all oändlighet. Man föreslår och förkastar olika mer eller mindre omöjliga botemedel. Och under tiden utbreder sig förvildningen.

Vart bär det hän med dessa sena tiders ungdom? Med vemod erinrar man sig sekelskiftets ungdom. Den var gudfruktig, sedesam, flitig och sparsam. På sin höjd kunde den beträdas med ett litet oskyldigt skämt, vilket dock — det glömmes man i uppfostrings syfte aldrig att påpeka — alltid fick sitt rättvisa straff. Ja, det var en idealungdom, en förebild för våra nutida "vildar".

Man läser med förundran om store mäns barn — och ungdom. Hur de från det de lämnat lindan målmedvetet vandrat den smala vägen. Men aldrig faller det läsaren in att det är frågan om ett barn eller en ung människa. Det är den mogne stormannen från de första stapplade stegen, men det var ju andra tider då.

Men mina vördade läsare! Ni som många gånger pekat på er egen förträfflighet. Tänk efter ett slag. Var ni egentligen så där vidunderligt förträffliga? Jag tror det inte. Sant är visserligen att ni inte hade nutidens fördärvbringande möjligheter så där bekvämt framdukade.

I Er ungdom fanns inte filmen. Litteraturen ställde sig för dyr för gemene man och den art av friluftsliv som folk älskar att kalla för camping var ett okänt begrepp. Dansbanorna var tunnsådda och städernas danspalats hade knappast hunnit sticka upp huvudet ännu. Ni hade alltså inte tillfälle att visa era inneboende dåliga egenskaper.

Ni hade i stället andra trevligheter för er. Er livsglädje visade sig på annat sätt. Om höst- och vinterkvällarna var ni ofta ute i bygden och spelade "hartsfiol" så att fönsterrutorna skallrade. När frukten var mogen besöktes trädgårdarna, fågelbon plundrades och ibland tyckte ni nog att det var synnerligen roligt att sätta fart på korna i hagen. Och de äldre skakade på huvudet och sade:

— Hur skall det gå med ungdomen. Så vild och sedeslös som den är.

Denna fråga och denna oro är lika gammal som mänskligheten. Så fort folk blivit torra bakom öronen, fått familj och ansvar, slutat leka, blir de omedvetet avundsjuka på ungdomens glädjeyttringar. Denna känsla är så hemlig att man inte märker den själv. Det synliga symtomet är oron för ungdomens salighet. Man glömmar så gärna att man själv varit likadan. Ser endast sina dygder eller — där ärligheten sträcker sig som längst — sina fel i ett ljust rosenskimmer.

— Det var barnets oförstånd och inte ondska som dikterade mina handlingar då, säger man.

Detta är naturligtvis sanning. Den enda sanning man presterar i fråga om denna sak. Allt annat är en skev och ensidig framställning av verkliga förhållandet. Och då vi därmed tror oss uppfostra ungdomen tar vi grymt fel. Den genomskådar bluffen, fast den ibland, finkänsligt nog inte låtsas om det.

Vår tids ungdom är nog inte sämre än forna tiders. Snarare tvärtom. När vi anfäktas av den oron är det nog på tiden att vi tänker:

— Hur står det egentligen till med mig? Håller jag på att bli gammal?

Ja, det gör jag säkert. Den saken är fysiskt ingenting att göra åt, men psykiskt måste jag åstadkomma en ärlig kraftansträngning för att råda bot för saken innan jag grämer mig till döds över ungdomens förvildning. De senila, konservativa idéerna måste släppas, om jag någonsin skall kunna förstå ungdomens

mentalitet. Och detta är första förutsättningen för att kunna förbättra den.

Vi måste också göra klart för oss att utvecklingen har gått framåt sedan sekelskiftet. En utveckling på gott och ont. Till det goda räknar jag idrotts- och bildningsrörelsen bl. a. Till det onda delvis barn- och ungdomspsykologer samt polisens ökade effektivitet.

Sedan Freud börjat läsas av kreti och pleti har sådana pedagoger och psykologer vuxit upp som svampar efter ett höstregn. De har orerat vitt och brett om sitt vetande. Med den heliga statistikens hjälp påvisar man goda resultat. Pekar med stolthet på modernt skötta anstalter för uppfostran av förvildad ungdom. Vår effektiva polis sörjer för att de inte står tomma. En stackars pojke som stjälar ett äpple blir genast ställd inför Pontius Pilatus och omhändertagen.

Förr i världen gav man en sådan pojke ett kokstryk, varefter han fick löpa med svidande stjärt. Efter en stund skrattade han själv åt bastonaden. Han levde fortfarande och blev med tiden en bra karl.

— Gamla förfärliga, råa tider! utropar pedagogerna med en rysning. Gärna det, men ungdomsbrottsligheten var då inte så stor — officiellt.

Jag vill påstå att nutidens ungdom är alldeles utmärkt bra. Vi bör rent av vara tacksamma att den är som den är, trots många gånger olämpliga uppfostrare.

Det är dock ytterst på föräldrarna det kommer an. De unga måste ha förtroende och respekt för sina föräldrar och föräldrarna i sin tur måste försöka förstå nya tiders ungdom.

Ett barn måste t. ex. alltid få ett vettigt svar även på den mest överraskande fråga. Det duger inte att komma med vaga undanflykter eller sagor som man inte tror på själv. Man skall inte heller undanhålla ett barn sanningen genom att låtsas som om den inte fanns.

Jag känner ett par föräldrar som var så pacifistiska att ordet tennsoldat aldrig fick nämnas i det huset. När mamman berättade sagor lät hon hökarna äta bär och bröd.

En dag kom den äldste parveln, en pojke på sju år, in med en leksakspistol, som naturligtvis genast togs ifrån honom. Då skrek pojken:

— Ge mig pistolen mamma!

— Tänk han visste vad det var, sade mamman uppörd. Hur i all världen har han fått reda på det?

Ja, det var en mycket oklok mamma. Snart fick hon också revidera sina uppgifter om hökens mat. Sådant skapar inte förtroende. Till sist bryr sig inte pojken om att fråga mamma längre.

— Hon är vissen i kupan, säger han med ett brett flin till kamraterna.

VÅR UNGDOM

(till artikeln av ESTER SJÖBLOM)

Författarinnan ifrågasätter om forna tiders ungdom var så mycket bättre än vår egen tids. Det är väl kanske så, att man ser med lätt försonande blickar på gången tid, men då det rör sig om framtiden — vår egen tids ungdom — blir blickarna skräckta. Olycksspådomarna om ungdomens förvildning hämtar nog ofta näring i den realistiska litteraturen, filmen och nöjeslivet. Ungdomens livs- och samlevnadsformer har förändrats, men ungdomen är väl innerst inne dock densamma? Den frågan kan tåla att funderas över.

(Foto: Gunnar Lundh)

Ungdomen dansade ju också förr, fast inte på samma sätt som ungdomarna på bilden till höger! Till de negativa inslagen hör kortspelet, en själsdödande och ofta dyrbar fritidssysselsättning, vilket den undre bilden vill visa. Men man får inte glömma de stora skaror av ungdom, som samlas kring borden i studiecirklar, i föreningsarbete, på folkhögskolor och till stimulerande och livsbefrämjande samvaro i andra former.

Men har skapat nya samlevnadsformer för unga människor. Att bli "gift folk", förekom inte förr i världen, men på den översta bilden måste väl godkännas även av de spänstiga äldre generationens strängaste ungdomskritiker? Nedersta bilden ger en uppfattning om det moderna nöjeslivets lockelser, när man ser de moderna jättebokstäver, ljusreklamer och stjärnutsträckningar. Men denna egen skapelse är väl knappast i någon större

Karin Boyes liv och diktning

*Kommentarer till en uppmärksammad bok som gett
upptakt till litterär debatt*

Det kan synas något trist att inleda en artikel med förklaringar till det man ämnar skriva om. Men detta förhållande får helt skyllas på att en litterär debatt av mera intressant slag skjutit fart just när anmeldaren börjat skriva sin recension om boken *Drabbad av renhet* — en bok om Karin Boyes liv och diktning. Debatten omkring boken kommenteras sammanfattningsvis till följande skildring av några huvuddrag i boken, som inom parentes sagt innehåller massor av litterärt stoff som det här dock inte är möjligt att ens antydningssvis beröra. Därmed får det räcka med förklaringarna till själva skrivsättet.

Den sista bilden av Karin Boye, tagen strax före hennes tragiska bortgång våren 1941.

Författarinnan till boken, Margit Abenius, tecknar först i den digra volymen ett vittförgrenat stamträd av Boyesläkten, ett myller av data och namn som vittnar om flit och litterär energi, men som samtidigt också verkar förvirrande på läsaren i all sin prålande ordrikedom. Ordrikedomen och färgglädjen i framställningen följer genom hela boken — ett visserligen rätt charmerande skrivsätt, men skulle inte författarinnan tjänat på att hålla ihop de skimrande trådarna lite fastare och samtidigt fått fram en skarpare nyansering i en så problemladdad framställning som denna? Men för att återgå till släkthistorien, som i och för sig ger en god bakgrund till Karin Boyes författarskap, så må det här räcka med att konstatera, att hemmet var burget, det fanns stora våningsutrymmen och en god tjänarstab, och som första barnet blev Karin, född den 26 oktober 1900, "överexemplariskt skött". Fadern, ingenjör Boye, var Göteborgs största bokkund näst högskolan! — ett förhållande som liksom så mycket annat i den detaljrika släkthistorien tyder på att det fanns kulturella ambitioner i Karin Boyes släkt.

Alla de olika brytningar och detaljer från Karin Boyes ungdoms- och skoltid, som Margit Abenius ingående uppehåller sig vid, gäller i mångt och mycket barn och ungdom i allmänhet, men man kan av det samlade materialet finna spåren och tendenserna till den särpräglade människan, en egenartad begåvning. Känsloupplevelsens rikedom och ovanliga spännvidd röjer redan tidigt något av allt det som sedan skulle utkristallisera sig i Karin Boyes diktning. I en minnesbok — som i olika sammanhang varit till stor nytta vid bedömande av Karin Boyes diktning — framhåller professor Victor Svanberg, som studerat några av hennes dagböcker, "att en sådan mognad och skarpsinnighet och överblick över den egna livssituationen är sällsynt även bland genier i tjugooårsåldern". Detta uttalande bestyrker väl i stort sett mycket av det Margit Abenius redovisar, händelser och detaljer kring Karin Boyes barndom och ungdom. Om den tidiga mognaden, eller kanske rättare sagt brådmognaden, vittnar ju också med all tydlighet Karin Boyes litterära debut — diktsamlingen "Moln" kom då hon var endast 21 år gammal. Och då hade hon redan hunnit med en samling ungdomliga diktverk, som "avspeglar

ungdomens brytningar och högtsyftande stolta strävanden”.

I det myller av händelser, bagateller och brytningar boken sväller av kan det främst vara befogat att stanna inför tiden i Uppsala eller det avsnitt, som berör Karin Boyes förhållande till studentsammanslutningen Clarté. I nära samband härmed stod Sigmund Freud och hans psykoanalys, den nya läran som likt en epidemisk sjukdom härjade bland studenterna i trettio-talets Uppsala. Clarté-rörelsen sökte, som framhålles i boken, samla radikala ungdomar med behov att undersöka livsproblemen och samhällsfrågorna. Man fann inom rörelsen och dess grannskap drömmande poeter, livsdyrkare, hårda logiker, naiva utopister och våldsdyrkande revolutionsromantiker. Det var människor med äkta sociala böjelser men också ytterst asociala naturer, dialektiker och polemiker som slogs för själva stridens tjusning samt även en och annan liberal intellektuell. Här finna vi namn som i hög grad skulle komma att präglade tidens debatt och kulturliv: Gunnar Ekelöf, Nils Ferlin, Harry Martinson, Stellan Arvidsson, Arnold Ljungdal, Victor Svanberg, Herbert Tingsten m. fl. Det gemensamma för alla clartéister, säger Margit Abenius, var upproriskheten mot "det borgerliga", och i det följande söker hon urskilja två riktningar inom rörelsen: en mera utåtvänd, social och politisk, som hämtade sina impulser ur marxismen, och en inåtriktad, vars ledstjärnor var Freud och psykoanalysen. I en tidningsartikel har Arnold Ljungdal skarpt vänt sig mot de formuleringar i boken som ge uttryck åt att Clarté skulle vara någon psykoanalytisk organisation i samma mening som den var en socialistisk organisation. Psykoanalysen var inte något unikt eller speciellt utmärkande för Clarté. Det var en lära som vid denna tidpunkt florerade litet varstans och hade särskilt i akademiska kretsar en omfattning som nästan måste betecknas som epidemisk. Själva söker Ljungdal ge en, som han säger, "kättersk" förklaring till psykoanalysens popularitet vid universitet och högskolor. Det var ju först på 20-talet som kvinnorna i någon större utsträckning började strömma till dessa undervisningsanstalter och därmed aktualiserades på ett helt annat sätt än förut problemet om ett sexuellt närmande mellan studenter och studentskor. I detta sammanhang var psykoanalysen till ovärderlig hjälp. Den gav de unga männen en akademiskt korrekt terminologi som gjorde det möjligt för dem att under den vetenskapliga diskussionens täckmantel introducera ämnen som det ännu knappast hörde till god ton att annars beröra i sällskap med flickor av anständig borgerlig härkomst. Psykoanalysen var säkerligen ett sin-

Svartalfer, tidig teckning av Karin Boye.

nenas och driftslivets frihetsevangelium, som hade en tacksam jordmån bland de i stor utsträckning strängt konventionellt fostrade studenterna i Uppsala och andra lärdomsstäder.

Den här snabbt tecknade bakgrunden, uppsalamiljön, psykoanalysen och de olika strömningar, som rörde sig omkring Clarté, har i hög grad kommit att färga debatterna mellan litteratursakkunniga. Man har från olika synvinklar sökt komma fram till vad denna påverkan betydde för Karin Boye, för hennes diktning och det tragiska i hennes personliga situation. Att Karin Boye "inte var som andra" har ju i hög grad blivit aktuellt och "de avslöjanden" man väntat genom denna bok har utlöst kommentarer och presspolemik, vilket vi senare komma fram till. I början av boken påpekar Margit Abenius bl. a., att föräldrarnas äktenskap ger en ledtråd till — men förklarar givetvis inte — det inslag av homosexualitet som så djupt har gripit in i Karin Boyes livsöde. I fortsättningen får man ett intryck av att Abenius skyggar för det "brutala" och

Liv och död intog en central bakgrund till hela Karin Boyes diktning, vilket denna teckning av hennes egen hand visar.

oftast "missvisande" i användningen av ordet homosexualitet i mänskliga sammanhang, och hon söker med stöd av den mera moderna vetenskapen (klassikern Havelock Ellis) påvisa att bisexualitet i detta fall torde vara en mera adekvat term. Med denna — vad man skulle enklare uttryckt vilja kalla uttunning i uttryckssättet — söker hon med någon sorts dunkel förklaring om sinnessjukdom och moral m. m. närmare angiva det särpräglade hos Karin Boye. Redogörelsen avrundas med följande förklaring: "Att den just i Karin Boyes fall blev så allvarlig beror bl. a. på att den drabbade en natur med starka ambitioner och en utpräglad vilja att leva riktigt och redligt".

Hur det nu må förhålla sig med dessa problem så tycks både Abenius och en hel del andra som forskat i denna tragiska historia vara ense om, att uppsalamiljön och de kretsar vari Karin Boye fick sina inflytelser inte får anses avgörande för hennes öde. På tal om psykoanalysen, en vistelse i Berlin, och annan miljöpåverkan, skriver Abenius sammanfattningsvis i avsnittet "Valborgsnatt": "Vad man däremot vågar anta är att livsstilen och andan i de kretsar som diletantiskt tillämpade freudianismen gav Karin Boye en allvarlig skada och drev henne i riktning mot olyckan. Hennes kamrater från det oroliga tjugutalet redde sig, en del av dem, till sist bättre. De fick sina brännskador men också livserfarenhet och vidare syn. De fann den rätta livskompromissen. De böjde sig 'som gräset'. Hon däremot bröts. För henne var det mera allvar, mindre experiment. Hennes konflikt gick djupare ned i personligheten".

*

I den grundliga studie av Karin Boyes diktning boken ger, en studie, som andas inlevelse — för att inte säga kult — späckad med lyriska stumpar och citat, får man också ett gediget stycke litteraturhistoria. Vi stannar här endast vid ett avsnitt, som berör kritiken omkring diktsamlingen "För trädets skull", utkommen år 1935. Det är en ovanligt färgrik bukett pressröster som sammanställts. Diktsamlingen hade en utpräglad modernistisk utformning och Bertil Malmberg skrev i Bonniers Litterära Magasin att Karin Boye "givit efter för litterära suggestioner, vilka föga harmoniera med hennes poetiska natur". Kritikerna klandrade oklarheten, det var ett "språk bortom logiken" som man hade ytterst svårt att förlika sig med. För den som lärt känna klarheten och renheten i hennes tidigare lyrik måste det verka uppseendeväckande att hon blivit "modernistisk". Och om man möter de enkla orden i följande strof från tidigare år, förstår man kanske bäst att de nya tongångarna mötte en del svårigheter hos kritikerna:

"Jag ville måla ett ringa grand
av slitnaste vardag, så nött och grått,
men genomlyst av den eld, som förmått
all världen att springa ur Skaparns hand.
Jag vill visa, hur det vi försmå
är heligt och djupt och Andens skrud.
Jag ville måla en träsked så,
att mänskorna anade Gud!"

En av dikterna i "För trädets skull" som heter "Mogen som en frukt" åstadkom stor förargelse hos kritikern Knut Hagberg i Nya Dagligt Allehanda. Hans artikel, rubricerad "Om klyvning av honungshav", tog bl. a. fasta på följande strof:

"Helgad till handling,
lätt som ett skratt
klyver jag ett gyllene honungshav,
som begär mina hungriga händer."

"Det är att begära för mycket", fnyste Hagberg. "Ty honung är en klibbig materia, och när det talas om, hur man simmar i honung och klyver den, föres uppmärksamheten från honungens kulör till dess konsistens. Och därmed är poemet förstört. Lätt som ett skratt klyver man icke ett honungshav. Man klyver det icke alls. Man fastnar i massan. Det finns ett uttryck som heter stenstil. Det citerade poemet kan lämpligast hänföras till grötstilen. Bilderna flyta över och

in i varandra, och det hela blir en oredig smet. Men om röran serveras som modernistisk poesi och kallas för fri vers, så accepteras den som en konstfull och tilltalande anrättning." Man var tydligen inte mogen för den fria versen och "språket bortom logiken" i Sverige år 1935. Hur mycket har inte kritiken senare fått acceptera ifråga om fri vers, ordval och symboliskt bildspråk! Dagens litteraturkritiker förvånas inte över "lätta skratt" och "gyllene honungshav" — de ha betydligt besvärligare bilder och mera abstrakt utförda tankekonstruktioner att ta ställning till.

*

Sedan den första upplagan av boken manglats ut från tryckpressarna till litteraturkännare och Boye-beundrare har en hel del olika meningar kommit till uttryck, mer eller mindre tydligt uttalade. Karin Boye var ju en författarinna med osedvanlig begåvning — så långt är väl alla i stort sett ense — och hennes diktning lever hos många människor djupare och mera personligt än vad som är fallet med dikt och diktare i gemen. Man kan nog med visst fog tala om en dyrkan av religiös art som ofta inte bara gäller själva dikternas upplevelse, utan gärna sträcker sig till deras upphov, författarinnan Karin Boye, som man i stort sett vet ganska litet om. Så ha vi givetvis ännu en rätt stor grupp mera intima Boye-kännare — det är ju ännu bara tio år sedan författarinnan gick bort — personer verksamma inom litteratur, journalistik och kulturliv, personer som i olika avseenden lärt känna den bortgångna på närmare håll, inte bara som författarinna. Det är från den senare kretsen åtskilliga röster höjts mot Margit Abenius bok, om behandlingen av källmaterialet, bristande realism i framställnings-sättet — en idealiserad slöja över vissa, mörkare par-

tier i Karin Boyes liv m. m. Hur det nu förhåller sig med undanskymda sanningar eller otillräcklig belysning över vissa delar av källmaterialet kan inte här avgöras eller angivas. Kanhända den litterära debatt som påbörjats just om dessa frågor så småningom kan ge närmare klarhet på den punkten. I förordet till boken framgår, att Margit Abenius lärde känna Karin Boye i Uppsala 1924 och att hon sedan dess — om också mera sporadiskt — stått i brevkontakt med henne hela tiden; direkta sammanträffanden var sparsamma. Karin Boyes mor, fru Signe Boye, har genomläst boken i manuskript och Abenius säger, att de rent känslomässiga svårigheterna med en bok av denna art i hög grad underlättats genom familjen Boyes stora vidsyn och förståelse. Man förstår svårigheterna att skriva en vacker bok till alla Karin Boyes beundrare och samtidigt ge en realistisk skildring av hennes liv. Den starka känslan av idealitet och medkänsla för Karin Boye som lyser starkt genom hela skildringen, vilket inte utesluter avslöjanden, som vissa kritiker efterlyser eller vill se behandlade från andra utgångspunkter, kan knappast undgå den objektive läsaren. Om denna medkänsla påverkat boken på så sätt, att det finns starkare skäl för den kritik, som riktats mot den, är svårt att avgöra och anmeldaren anser sig icke i stånd att gå in på en närmare tolkning av detta förhållande. Som litterärt dokument — förutom att den handlar om Karin Boye — är boken utan tvivel av mycket stort värde för att belysa de förhållanden och strömningar, som bröto sig starkt omkring 30-talets dikt och hos dess diktare.

Sixten Hammarberg.

Margit Abenius: Drabbad av renhet. En bok om Karin Boyes liv och diktning. Albert Bonniers Förlag, Stockholm. Pris häft. 18:—, inb. 23:—.

Att äta tabletter och vitaminer.

Vid få tillfällen har den moderna reklamapparaten lyckats skapa ett mode av en sådan omfattning, som då det gäller vitaminerna. "Kan det inte vara vitaminbrist", är en ofta återkommande fråga. Vitaminernas betydelse poängteras i alla sammanhang. Folk köper också värdelösa vitaminpreparat till oskäligen priser. Det är en fullkomligt onödigt utgift. I regel innehåller födan ett tillräckligt antal vitaminer. Om vitaminbrist skulle föreligga, kan man många gånger komma tillrätta med det genom att variera en smula på kosten. I de fall, där syntetiska preparat måste tillgripas, är det både billigast och bäst, om det föreskrives av en läkare.

Tablettätandets stora omfattning kan förklaras bero på flera skilda faktorer — faktorer, som i sin tur kan ha sitt ursprung i ett många gånger osunt sätt att leva. Tröttheten och nervositeten kan botna i nattvak och tobaksmissbruk.

(Sten Skoglund: "Vidskepelsen kring medicinen", artikel i Perspektiv.)

Läkaren och patienten.

En fråga, som jag skulle vilja beröra med några ord, är frågan om vad läkaren vid ett svårt ev. hopplöst sjukdomsfall bör säga till sin patient. Den frågan kan besvaras kort och enkelt: Man skall säga sanningen. Men innan man talar, bör man rikta till själv den fråga, som Pilatus en gång framställde. "Vad är sanning?" Vi tro oss ibland veta sanningen och allt vad vi funnit vid våra undersökningar talar för att det sannolikt är så och så, men inte sällan finns det någon punkt där det råder viss tvekan och även efter en utförd operation kan man ibland stå tvekande inför diagnosen. Vi få inte beröva våra patienter det hopp, som kan ligga i en ev. feldiagnos från vår sida. Vi ha överhuvud ej rätt att beröva någon människa det bästa av alla hjälpmedel: Hoppet.

(Lasarettsläkare G. F. Börner i Social Med. Tidskrift.)

OSTGÄNGSKAKORNA

Det var en gammal sed i bygden, att den som inte hade ko eller mjölk, han skulle ställa till med ostgänge på höstkanten för att på så vis skaffa sig julost. För småbrukare med mindre koantal och mjölmängd kunde bortskänkningen av ostmjölk bli kännbar. De fattigare och sämst hållna mjölkbyggarna gav man kanske inte alltid av så stor givmildhet, men man ville inte heller svika. Ryktet att vara snål sökte man akta sig för. Ostgängskaffet blev av förklarliga skäl inte heller så märkvärdigt i sådana hem. Annat var det, när det drog ihop sig till ostgänge i bättre mans hus. Där var det en ära att få vara med med sin mjölkkruka. Som nu hos barnmorskan nere vid bruket. Henne ville alla ge. Man kunde behöva hennes tjänster, menade kvinnorna. Främst var det barnsängsbestyr de tänkte på. Särskilt de yngre hustrurna. Sådant kunde ingen känna sig säker för. Men barnmorskan var skicklig i så mycket annat också. Fick man tandvärk gick man till fru Druvblad. Hon var inte bang för att dra ut en tand. Och vid sjukdomsfall kuskade hon omkring i bygden som en doktor. Hon lade omslag och spjälkade brutna ben. Ja, si fru Druvblad, henne skulle man ge ostmjölk.

Barnmorskan skulle ha ostgänge. Även till Hilda i Mellantorpet nådde budet. Och visst skulle Hilda ge fru Druvblad ostmjölk. Den stora, präktiga kopparkrukan togs fram och putsades blank. Rejält och fint skulle det vara, när man bar ostmjölk till barnmorskan. Att få gå till fru Druvblad med ostmjölk, var en högtidsdag. Där träffade kvinnor samman från mer än halva socknen. Och kaffe samt rikligt med dopp bjöds det. Fru Druvblads ostgänge var en riktig kalasdag.

Från Mellantorpet ner till bruket var drygt halva milen att

gå. Halva dagen tog det att bära ostmjölk till barnmorskan. Det var mycken tid som spilldes bort. Endera dagen kom tröskverket till gården. Hilda hade mycket att göra. Det skulle bakas bröd och lagas mat åt tröskfolket. I år kunde hon gott skicka Kalle med ostmjölken till fru Druvblad. Pojken slöt skolan på försommaren. Nu gick han hemma och fick göra handräddning åt både far och mor. Vid flera tillfällen hade Hilda skickat Kalle med ostmjölk, särskilt när det var lång väg. Till barnmorskan kunde Kalle få gå också. Samtidigt fick han handla litet i bruksboden.

Att gå med ostmjölk var väl inte karljobb? Kalle var villrådig hur han skulle göra. Och så var det till barnmorskan. Där hade han aldrig varit förr. Bara på mottagningen. Då hade fru Druvblad dragit ut en tand. Nej, till barnmorskan var inte Kalle pigg att gå. Men mor var bestämd. Kalle fick knalla i väg med mjölken. Själv hade hon inte tid. Han fick hälsa och säga det.

Kopparkrukan var stor och tung. När fru Druvblad hade ostgänge skulle det vara rikligt tilltaget med mjölk. Kalle kånkade på den skinande röda krukans, som dinglade och skavde mot benet. Något vidare var det inte att bära ostmjölk. Sådant kånkades i armarna. Gång efter annan måste han skifta hand. Ibland satte han ner bördan och pustade ut.

Pojken tog genvägen över hagarna. Ännu var det daggigt och vått i gräset i den tidiga septemberdagen. Spindelnäten hängde som skimrande vita segel på grenar och strån. Här och där utefter stigen glänste våta lingonklasar bland mossor och gräs. Fällda löv varslade om den smygande hösten.

Genvägen var välbekant för Kalle. Han kände var sten och tuva. Skolvägen hade många minnen. I sex år hade han traskat fram här. Nu skulle han gå med ostmjölk till barnmorskan. För trettonåringen var det ett helt knog. Solen steg på himmelen och luften blev varmare. Svetten pärlade i pannan. Kalle kånkade, bytte hand och pustade. Krukan var tung. Mycket mjölk var det. Säkert skulle Kalle få beröm av fru Druvblad.

Omsider nådde Kalle landsvägens allfarstråk. Sen var det inte långt kvar till brukssamhället. När han stod vid grinden in till fru Druvblads trädgård kom han ihåg mors ord. Han skulle gå köksvägen, när han kom med mjölken. Sakta gick han sandgängen fram. Äpplen och plommon lyste från träden. I rabatterna prunkade höstens blommor. Köksdörren stod öppen. Kalle tassade in. Tjänsteflickan kikade på honom borta från spiseln. I samma ögonblick tittade fru Druvblad ut från ett rum. Kalle bockade. Genast var barnmorskan honom tillmötes. Den fylliga, gladlynta kvinnan skrattade och pratade. Ostgångsdagen var för henne ett äventyr. Ostgångsmjölken var liksom sockenbornas hedersbetygelse för jordemodern. Pojken fick tack för mjölken samt beröm för att han orkat bära den tunga krukan hela långa vägen hemifrån. Kalle hade blivit stora starka karlen... Nu skulle han ha kaffe! Bordet var dukat i salen. Kalle fick stiga in och slå sig ner. Tydligt var han tidigt ute. Det fanns ingen gäst mer än han. Men gossen såg, att i den långa raden av jordningställda kittlar på köksgolvet fanns redan mjölk i ett par. Alltså var han inte först.

Fru Druvblad slog upp kaffe åt sin gäst. Nu skulle han vara så god och dricka samt ta för sig bröd, menade hon. Alla kaksorterna skulle han smaka på. Så försvinner barnmorskan ut i köket och tar emot en ny besökare. Kalle blir ensam. Som han sett fruntimren göra på andra ostgängen går han runt det du-

Lövberg mumsar och äter med god aptit, Kalle väljer försiktigt i sin brödhög.

kade bordet och plockar till sig en kaka av var sort på sin assiett. Fru Druvblad har ett väldigt kaffebord. Kopparna står i långa rader. Silverskedarna glänser. Och kakfaten är många och rågade. Gossen ser noga till att han inte går förbi någon kaksort. Bortåt tioalet kakor har han på assietten när han slår sig ner framför kaffet. Sånt ostgångskalas har inte Kalle varit med om förr. Småkakor förekommer inte ofta hemma i skogsgårdarna. Försiktigt lossar han en veteskiva i kakhögen och börjar mumsa på. Brödet är mört och gott. Snart får han sällskap vid bordet. Gästen som kommit är Lövberg i Dynsta. Lövberg kommer också med ostmjölk. Han har häst och kör. En stor mjölk-kruka har han. Nu blir de två karlar vid bordet, skämtar värdinnan. Fruntimren tycks svika henne i år... Men Lövberg menar på, att de kommer. Vänta bara! De har inte hunnit hit än. Sånt här kaffebord vill ingen försaka. Lövberg pratar och skämtar på sitt vis. Och fru Druvblad är med och bjuder.

Men Lövberg gör inte som Kalle, plockar till sig en kakhög på en assiett. Nej, Dynstabonden tar en kaka i sänder. Lövberg mumsar och äter med god aptit, allt medan han konverserar med barnmorskan. Kalle väljer försiktigt i sin brödhög. Litet undrande ser han även på Lövberg. Denne plockar kakor direkt från faten. Ska det vara mera fint och belevat? Kalle har tagit för sig som han sett fruntimren göra på andra ostgängen. Och vad som inte förtäres till kaffet det gömmes hem. De sparade kakorna lägges på botten i den tomma krukan. Det gömda brödet skapar förväntan och högtid där hemma. Mor brukar dela med sig av godsakerna åt både far och Kalle. Dessa smakbitar är valutan för den skänkta ostmjölken.

Barnmorskans kaffebord har Kalle aldrig sett maken till. Kakorna är många och goda. Försiktigt väljer han i brödhögen på sin assiett. Tveksamt tar han pepparkakan och till påtären en krans. Övriga kakor skall han gömma hem. De flesta och de finaste har han kvar. Kalle ser lystet på de många småbröden, men han är ståndaktig. Kakorna skall sparas. Mor är alltid intresserad, när hon tar av krukloppet. Och till eftermiddagskaffet skall de dela ostgångskakorna där hemma vid köksbordet. Både far och mor och Kalle skall smaka dem. Efter det mörka rågbrödet skall det bli kalas med fru Druvblads goda, fina kakor.

När Lövberg reser sig från bordet följer Kalle hans exempel. Dynstabonden tackar för förplågnaden och fru Druvblad uttrycker i översvallande ordalag sin uppskattning för den myckna mjölken. Och Kalle följer i bondens kölvatten. Kalle tackar och bugar djupt för fru Druvblad. Även han får ett tack samt ombuds att hälsa hem. Maja, tjänsteflickan, sår han också adjö till ute i köket. Så är det bara att hämta den tomma mjölk-krukan. Kalle får sitt nyputsade mjölk-kärl. Lövberg är redan utom dörren, men pojken dröjer kvar. Kalle har kakorna kvar på assietten inne på bordet i finrummet. De flesta kakorna har han sparat för att ta med sig hem. Dynstabonden däremot hade inga kakor. Han åt upp sitt bröd direkt från faten.

Men ingen nämner om Kalles kakor. Varken fru Druvblad själv eller tjänsteflickan. Ingen ber honom hämta sitt bröd. Har fru Druvblad glömt bort kakorna? Eller passar det inte att karlar bär ostgångsbröd med sig hem. Kalle är obevandrad i dylika seder och bruk. Inom sig känner han en kramande för-tvivlan, men han är för blyg för att säga något. Inte kan han påminna barnmorskan om kakhögen. Nej, det kan han inte. Skogsbons medfödda blygsamhet förbjuder honom detta. Långsamt drar han sig ut, genom förstugan. I det längsta när han ett hopp, att de kvarlämnade kakorna skall upptäckas. Sakta går han grusgängen mot grinden. Men inget hörs av. Ingen ropar honom tillbaka. Krukan i hans hand är tom. De många, läckra ostgångsbröden, finns inte med hem. Snålt och sparsamt tog han av dem till kaffet. De största och godaste gömde han. Ingenting har han nu för detta. Alla de präktiga kakorna står kvar på kaffebordet hos barnmorskan.

Tecknare: Nils Brändefors.

Två vårmiddagar som gav eko landet runt

I Cajsa Wargs August Escoffiers tecken gick dessa båda kuriösa men utsökta middagar

Lördagen den 9 maj 1885 höll grosshandlaren och bibliofilen Carl Magnus Carlander en vårmiddag i sitt hem, Drottninggatan 67, som väl får räknas till de mer kuriösa som avänts här i landet. Middagen gick helt i Cajsa Wargs tecken. Den stormrike grosshandlaren hade lagt ned mycken tid och offrat mycket pengar för att få middagen kulturhistoriskt riktig. Så hade han låtit anskaffa äkta 1700-talsporslin, och från Reijmyre berömda glasbruk en särskild uppsättning glas för att de olika gammaldags vinerna skulle bli serverade på rätta viset. Svårigheten var anskaffandet av en kokerska, som med förståelse för Cajsa Wargs kulinariska kokkonst, kunde göra sitt bästa. Herr Carlander fann en sådan i den åldriga mamsellen Maria Åkerlund, som en längre tid varit kokfru hos prins August, hertigen av Dalarna. Med stor iver kastade hon sig nu över studiet av Cajsa Wargs "Hjelpreda i Hushållningen för unga Fruentimber" — en ovärderlig tillgång för 1700-talets husmödrar.

Det carlanderska hemmet var rikt upplyst av levande ljus, när gästerna anlände till den efterlängtda middagen, till vilken sirligt utformade inbjudningskort i god tid utskickats.

Redan i tamburen möttes de av ett stycke 1700-talsstämning, där en prydlig domestik i kulör frack och puder i håret tog emot. I den gustavianska salongen mötte dem den välkomnande värden. Sedan man förfriskat sig med ett i små glas kringbjudet gammaldags hederligt svenskt öl, trädde man in i matsalen. Vid

anblicken av det läckert dukade bordet med den i mitten tronade väldiga silverpjäsen med det lövtesrikt "G. III" steg stämningen ytterligare ett par grader. Runt omkring denna fyrkantiga tingest stod spetsglas av aktningvärda dimensioner och på dem alla "sågs Gustafs namn i guld".

Framför de namngivna bordsplatserna med sina fint brutna servetter låg vid varje kuvert en mycket förnämlig matsedel. Den var signerad av artisten Svante Hallbeck och läckert utförd med svällande druvor, skrattande fauner, praktfulla fåglar och fyllda bålar o. s. v. använde man på matsedeln, återfanns Cajsa Wargs bild, avritad bland kryddväxter och diverse köksattiraljer och på ett band under bilden stod textat "Man tager —". Den var också försedd med ett kraftigt "Wälkomne till bords" och runt matmammans bild som en krans med små visitkort satt världens och gästernas namn i faksimilavskrift.

Matsedeln såg ut så här:

Brännvin; Smör, Bröd, Ost m. m.; Wattensoppa af allehandas slags grönt; Cotteletter; Abborrar; Ragout på Oxekiött i Facon som Fogel; Fogel uti Gelée; Blom-Kål med söt Grädde och Ost; Kycklingar i Facon af unge Kalukoner; Kiersebärs-saft à la Glace.

Ja, det var en middag som i minsta detalj helt överensstämde med Cajsa Wargs kokbok och gjorde mamsell Åkerlund all heder. Ville man göra en liten anmärkning, skriver en av middagsgästerna, bibliotekarien Richard Bergström, var väl att anrättningarna för vår tids smak hade kryddats något för starkt. Så t. ex. serverades *Fogel uti Gelée* med både peppar, ingefära, spiskummin, saltgurkor, vinättika och socker. Som muskotblomma tydligen var Cajsa Wargs favoritkrydda, återfanns den såväl i soppan som blomkålen.

Vad den "fuktiga" delen av middagen beträffar, upptogs denna av följande *Drycks-Waror*:

Öhl, Canarieseck, Rhenskt-win, Biörck-laka, Pontak, Ungerskt-win.

Men det utlovade svenska vinet *Biörck-laka* hade värden, säkerligen med sorg i hjärtat, inte lyckats uppdriva. Det ersattes emellertid av den druvomust, som enligt skalden, skänker

en rosig levnadslära
en saga ytterst öm,

nämligen *Silléry*, tidens förnämsta champagnesort. En anordning som gästerna helt säkert inte knorrade över.

Även de gammaldags äkta vinerna var välsmakande. Särdeles föll den "milda eld", framhåller vår bibliotekarie som kallades *Canarie-seck*, gästerna på läppen och litet var ropade med Jeppe på Berget: "Hej, nok et Glas Canarie-Sæk!"

Bordstalens rad var många och kvicka, men så fanns där också vältalare sådana som Harald Wieselgren och överbibliotekarien Gustaf Edvard Klemming, vars harangeranden åtföljdes av gammaldags skålar: "Kungens skål, den bästa kung som jorden äger" samt "alla vackra flickors skål". Vem trodde att den skålen, trots alla påstådda försäkringar, tillhörde våra farföräldrars repertoar?

Inte heller Cajsa Warg blev utan talare. Med kunskap och gastronomisk vältalighet gav en senare tids kokkonstnär, doktor Ch. E. Hagdahl, en god bild av den framstående matmammans. Till slut fick värden sin hyllning av biblioteksmannen och bellmansentusiasterna Christopher Eichhorn i Fredmansången: "Nå, ödmjukaste tjänare, gunstig herr värd o. s. v."

Efter middagens framsattes punsch och bischoffsbålar även de tillredde efter Cajsas recept. Och aftonen förflöt, enligt vår bibliotekarie, på det angenämaste undr vittert samspråk och vettigt skämt.

Det må tilläggas att riddarna kring Cajsa Wargs table-round var 14 till antalet, alla män med gedigna kunskaper och erkända som landets förnämsta bibliofiler.

Den klassiska matsedeln baksida — runt matmammans bild en samling små visitkort med världens och gästernas namn.

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

MATCHEN OM VÄRLDS- MÄSTERSKAPET

fick en lika stark som sensationell upptakt. Redan i första partiet — som slöt med remis — hade den unge Bronstein världsmästaren i gungning, och ännu värre såg det ut för Botvinnik i nästföljande parti. Världsmästaren pressades hårt men fann goda parader, och lyckades slutligen stoppa upp Bronsteins farliga kungangrepp. I en ytterst kritisk situation företog så världsmästaren en motaktion, vilken efter livlig närkamp ledde till remis. Det högtintressanta partiet följer här nedan.

GRÜNFELDSFÖRSVARET.

Andra partiet i VM-matchen i Moskva 1951.

Vit:

Svart:

David Bronstein Mikhail Botvinnik

1. d2—d4	Sg8—f6
2. c2—c4	g7—g6
3. Sb1—c3	d7—d5
4. c4×d5	Sf6×d5
5. e2—e4	Sd5×c3
6. b2×c5	c7—c5
7. Lf1—c4	Lf8—g7
8. Sg1—e2	0—0
9. 0—0	Sb8—d7
10. Le1—g5!	h7—h6
11. Lg5—e3	Dd8—c7
12. Ta1—c1	a7—a6
13. Dd1—d2	Kg8—h7
14. Lc4—d3	b7—b5
15. Se2—f4	—

Troligen en smula förhastat. Starkt ifråga kom 15. e5.

15. —	e7—e5!
16. Sf4—d5	Dc7—d6
17. d4×c5	Sd7×c5
18. c3—c4!	Sc5×d3
19. Dd2×d3	Tf8—d8
20. c4—c5	—
21. —	Dd6—c6
22. Tf1—d1	Lc8—e6
23. Td1—d2	Td8—d7
24. Tc1—d1	a6—a5

Ännu starkare var 20. Ib6. En logisk motaktion på damflygeln där världsmästaren har bondemajoritet.

24. a2—a3 Ta8—d8
(Botvinnik hade här att göra 16 drag på 13 minuter.)

25. Dd3—b3	Td8—b8
26. f2—f3	Td7—b7
27. Db3—b2	b5—b4
28. Sd5—b6	Lg7—f8
29. a3×b4	a5×b4
30. Td1—c1	—

Givetvis ej 30. D×b4 för 30. T×b6!

- Men varför inte helt enkelt 30. D×e5!
30. —	b4—b3
31. Sb6—d5	Lf8—g7
32. Td2—d3	Tb7—b5
33. h2—h4	Tb8—b7
34. Kg1—h2	f7—f5
35. Tc1—c3	f5×e4
36. f3×e4	Tb5—b4

Ett kvalitetsoffer som ger bonde, samt vissa möjligheter genom löparparet.

37. Sd5×b4	Tb7×b4
38. Td3—d6	Dc6×e4
39. Le3—f2	—

(Naturligtvis ej 39. T×e6 för 39.—, D×h4! jämte matt i två drag.)

39. —	De4—f4†
40. Lf2—g3	Df4—f5

Här avbröts partiet. Meningarna om utgången var, bland de elva närvarande

stormästarna, synnerligen delad. Båda mästarna tillmättes vinstchanser, men remis ansågs också möjligt!

41. Tc3—f3	Df5—g4
42. c5—c6	g6—g5
43. c6—c7	Tb4—c4
44. Tf3×b3	e5—e4
45. Db2—f2	g5×h4
46. Lg3—f4	Te4×c7
47. Td6×e6	Dg4×e6
48. Lf4×c7	De6×b3
49. Df2—f5†	

Remis.

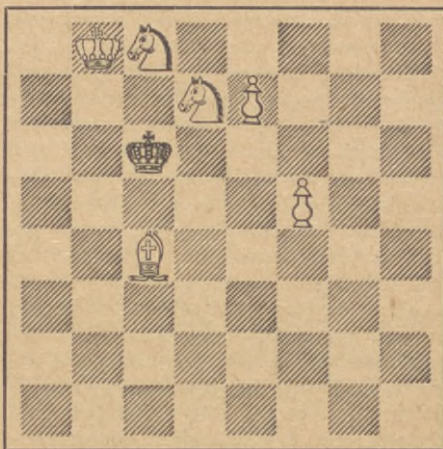
En väldig kamp!

Lösningar.

Problem av Bayersdorfer, Tredragare. 1. Db7—h7, Kf2—g3. 2. Sd2—e4†. — Problem av Boros, Tvådragare. 1. De4—h4.

PROBLEM.

Av J. Neukomm.

Matt i två drag.

Vit: Kb8, Lc4, Sc8, d7, Be7, f5 = 6.
Svart: Kc6 = 1.

När man forskar i Cajsas Wargs liv finner man mycket i dunkel. Ett vet man emellertid bestämt. Under många år var hon husföreståndarinna hos greve Walter Reinhold Stackelberg, herre till Löfsta bruk i Uppland. Om denne greve vet man att berätta, att han var ett av de största matvraken i vårt land och vägde 17 lispund, ungefär 1641/2 kg. Vid hans middagar förekom aldrig mindre än 12 rätter mat. Så nog fick Cajsas Warg tillfällen att här få en utomordentlig inblick i kokkonstens hemligheter.

Den berömda kokboksförfattarinnan avled 1769 (hon var född 1703) och ligger begravnen på Klara kyrkogård. Vid hennes bortgång lästes följande eftermäle i tidskriften "Nytt och Gammalt".

Uppå Grafven bör bli skriwit,
Här nu hvarlar Mamsell Warg,
Som oss Kokeboken gifwit,
Och ej var på Rätter karg.
Lefwa skal hon i vårt minne,
Wördas af hwar Delicat,
Til en ann' Mamsell wi finne,
Som så wäl kan laga mat.

I början på seklet gav en annan vårmiddag eko runt landet. Den aväts i Rosenbads festväning och var sammansatt efter den

franse mästarkocken *Auguste Escoffiers* anvisningar. Middagsätarna var en samling herrar som kallade sig *Ligue des Gourmets* och huvudintresset vid dess sammanträffande var att frosa i god mat och god dryck. Många av tidens prominenta personligheter deltog såsom konstdoktorn Carl G. Laurin, kammarrådet Carleson, chef för Norstedt & Söner, huvudredaktören Helmer Key, doktor Simon Brandell och upptäcktsresanden greve Eric von Rosen m. fl. Matsedeln är daterad den 8 maj 1912. Den lydde så här och talar för sig själv:

Hors d'aœuvre, Petite Marmite Béarnaise, Truite Saumonée aux crevettes roses, Dodine de Canard au Chambertin, Nouilles au beurre noisette, Agneau de Pauillac Bordelaise, (dilamm med lök, m. m.), Petits pois de Clamort, Poularde de France, Cœurs de Romaines aux pommes d'amour, Asperges d'Argenteuil, Crème mousseline, Fraises Sarah Bernhardt, (ananasglace med färsk ananas och färsk jordgubbar), Mignardises.

Vinlistan hade följande utseende:
Bordeaux blanc et rouge, Chateau Haut Brion-1895, Moët et Chandon Brut imp. 1892, Pol Roger cuvée réserve 1887.

Jämför man den middagen med de middagar, som nu samlar människor till fest, är den gastronomiska ligans utövning, i mat och dryck fantastisk. Ett tidsdokument så gott som något annat från en icke alltför avlägsen tid.

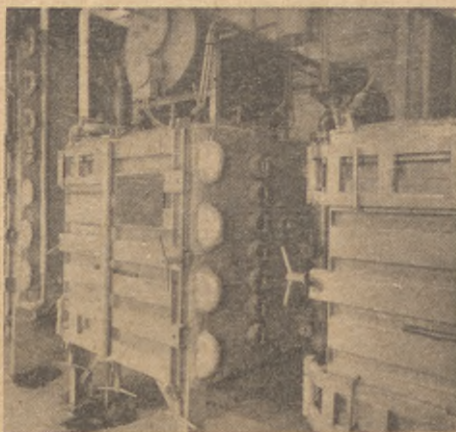
Björn Hodell.

Ferrosan i Malmö — märkligt forskningscentrum för läkemedlet PAS

De flesta människor, som är vad man vill kalla "medicinskt allmänbildade", vet att det finns ett läkemedel mot tuberkulos som heter PAS. Men så mycket längre sträcker sig i många fall inte kunskapen. Det kan vara av visst intresse att få några aktuella glimtar om det märkliga forskningsarbete, som ligger bakom det omtalade läkemedlets tillkomst. I mars 1944 påbörjades de kliniska försöken med PAS i Göteborg under ledning av sanatorieöverläkare G. Vallentin och professor J. Lehmann. De substanser som härvid användes hade framställts i laboratorier hos AB Ferrosan i Malmö. Det är ett märkligt faktum, att försöken i Göteborg voro de första framgångsrika kliniska försöken med ett kemoterapeutikum mot tuberkulos. Försöken gjordes nämligen ett halvt år före de första försöken med streptomycin i USA. Efter preliminära, lovande kliniska resultat med p-aminosalicylsyra (PAS) igångsatte Ferrosanfabriken tillverkning i teknisk skala, vilket möjliggjorde klinisk utprövning på

bred bas inom Sverige under medverkan av en rad läkare och välkända tuberkulosexperter. Resultat och undersökningar ha framlagts bl. a. av doktorerna Carstensen och Vallentin, den förre särskilt känd för lovande resultat med PAS på tarmtuberkulos, den senare med bl. a. resultat av en försöksverksamhet med kli-

Torckskåp för läkemedlet PAS.

En bild från ett laboratorium i Ferrosanfabriken.

niskt behandlade patienter från sex sanatorier. Läkemedlet framställes numera i ett flertal olika variationer, lämpade för olika slag av tbc-behandling, och ett omfattande forskningsarbete — känt långt utanför vårt lands gränser — pågår för att utveckla och förbättra framställningen med hjälp av gjorda kliniska och tekniska erfarenheter.

De framgångar läkemedlet redan nått betyder nämligen inte att intensiteten i forskningsarbetet avstannat. En av de svårigheter, som gjort sig gällande, är att PAS i viss utsträckning vållat patienterna magbesvär på grund av medlets retardande inverkan på magslemhinnan. Efter ett mödosamt arbete med olika praktiska försök har man genom variationen PAS granulat lyckats övervinna svårigheter av antydd art. Senaste tillskottet bland PAS-preparaten är Calcium PAS granulat och dragéer. Det nya medlet har med gynnsam tendens sedan nyåret prövats vid flera svenska sanatorier. Detta sorts "salt" föredrages eller har kunnat tagas i bruk av patienter, som på grund av magbesväret ej kunnat använda de tidigare PAS-preparaten. Preparatet har t. o. m. givits åt patienter med magsår. Medlet har även i andra avseenden hittills visat gynnsam tendens mot vissa icke önskvärda kroppsliga rubbningar under behandlingen.

Dessa mycket sporadiska glimtar ger en uppfattning om den ställning kemoterapi fått även för tuberkulosvården. Forskningsarbetet omkring läkemedlet PAS med Ferrosanfabriken i Malmö som centrum följes med stigande intresse av tuberkulosexperter — inte bara i Sverige utan i hela den övriga världen. Och slutligen — det är ett arbete, som inte minst hos de tuberkulösa själva, väckt ett intresse som knappast kommit någon annan gren av medicinsk forskning till del.

S. H.

Fler och fler
köpa mer
och i
GRAND
Bazar

PAS — kemoterapeutika för tuberkulosbehandling

PAS granulat (brunt). Ett dragérat ("enteric-coated") granulat, som innehåller 70 % p-aminosalicylsyra.

PAS steril oljesuspension, 10 %. En suspension av p-aminosalicylsyra i jordnötolja.

PAS steril substans. 2 gram p-aminosalicylsyra i flaska för beredning (genom tillsats av sterilt vatten) av en 10 % vattensuspension.

Na-PAS granulat (gult). Ett dragérat granulat, som innehåller 80 % natriumparaaminosalicylat, vilket motsvarar 58 % ren syra.

Na-PAS dragéer à 0,5 g (gula). Dragéer, som var och en innehåller 0,5 g natriumparaaminosalicylat, vilket motsvarar 0,36 g ren syra.

Na-PAS steril lösning, 10 %. En 10 % stabiliserad steril vattenlösning.

Calcium-PAS granulat (rött). Ett dragérat granulat, som innehåller 81 % kalciumparaaminosalicylat (med $\frac{1}{2}$ H₂O), vilket motsvarar 70 % ren syra, d. v. s. samma styrka som hos PAS granulatet.

Calcium-PAS dragéer (röda). Dragéer, som var och en innehåller 0,575 g kalciumparaaminosalicylat, vilket motsvarar 0,5 g ren syra.

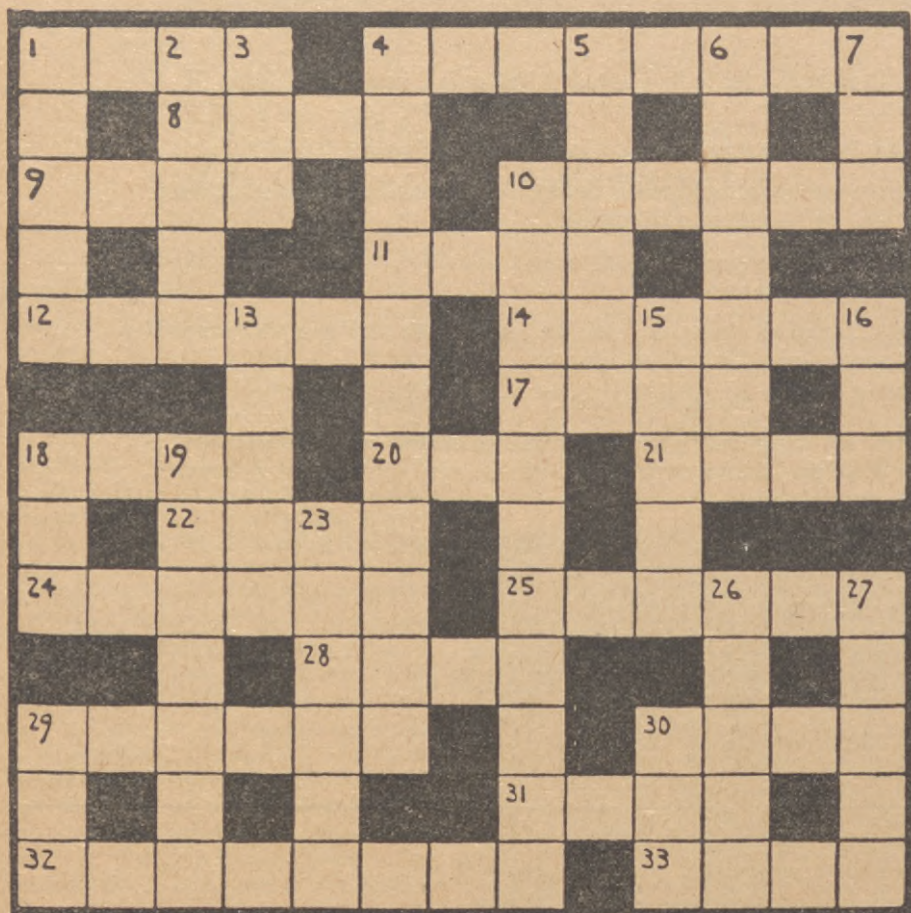
FERROSAN - MALMÖ

**en droppe
ger ingen
effekt
många gör
kraftverk**

**kooperation är
samverkan**

KORSORD nr 5

VÄGRÄTA ORD.

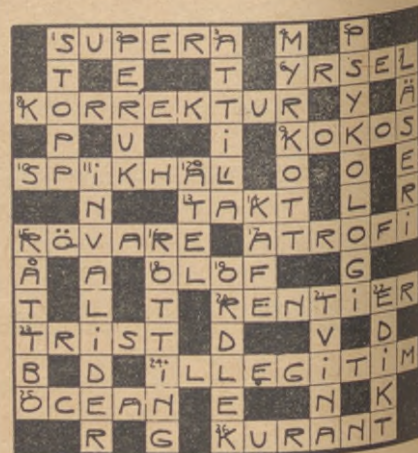
1. Till vatten utdragen dalkarl. (4)
4. "Det är borgerlig epikurism." (8)
(Heidenstam.)
8. Alexander Pusjkin. (4)
9. Dansa långsamt, jag har —, sa Kollingens syster. (4)
10. 91/2 biljoner kilometer. (6)
11. En ätt i Adelskalendern. (4)
12. Orsak till valtrötthet. (6)
14. Min broders båda pojkar. (6)
17. Hänger på ett hår. (4)
18. En viktig del av ångmaskinen. (4)
20. Wädergubben i Enskede åtar sig att göra det. (3)
21. Lysande skrift. (4)
22. Även kallad brosmé. (4)
24. Mången stockholmares sommaradress. (6)
25. Den äldste. (5)
28. En kesande kalv. (4)
29. Blir man genom längre tids svält. (6)
30. "Det finns ingen anledning att vara stolt för att man är fattig." (4)
(Bernard Shaw.)
31. Inte roligt att vara i Spanien. (4)
32. Hur går en anka? (8)
33. En fågel i fjäll och dal. (4)

LODRÄTA ORD.

1. En fläck på madame Du Barry. (5)
2. Bramstorp. (5)
3. En gammal hönas eftermäle. (3)
4. "När jag, gamle nomadlapp, kom till Stockholm, kände jag mig inte stor. Världens brunn var djup och mitt skopskaft för kort. Men det lättade något vid kalkkällan på Karlaplan." (11)
(Nils Nilsson Skum)
5. Polens andra kammare. (6)
6. Evenemang i föreningslivet. (7)
7. Glada toner. (3)
10. Ett alko-hål bland andra, sökt av dem som vandra motbokslösa och ur usla brunnar ösa. (11)
13. Här verkade Galilei. (5)
15. Damen med den oklanderliga figuren. (5)
16. Hål på yllestrumpor bli mindre, om man kokar strumporna i tio minuter. (3)
18. Korn. (3)
19. Göran Persson var en så funtad person, om man får tro historiböckerna. (7)

23. Dansbana i skärgården. (6)
26. Mördaren kom genom fönstret. (5)
27. Är telefonistens kall, enligt möjlig vits. (5)
29. Har kungen såväl som hästen. (3)
30. Att hålla diet. (3)

Lösning till korsord nr 3.

Pristagare blevo: 1:sta pris kronor 10.—
Olle Ericson, Kungsgat. 69, Stockholm;
2:dra pris Henry Axelsson, Avd. 1, Romanäs Sanatorium.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 5 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juni 1951. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 5". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status julinummer.

Vad är en klassiker...

På frågan: Vad är en klassiker? svarade den lärde poeten och nobelpristagaren T. S. Eliot ungefär så här: en klassiker är en författare om vilken man kan säga, att han i sin konst ger intryck av största tänkbara *mogenhet*.

Är Du ritare,

helst maskinritare 20—25 år, och utan sysselsättning efter sanatorievistelsen? Då är Du kanske den man jag söker för ritningsuppgifter lämpade för en konvalescent. Studieintresse är meriter. Möbl. rum finnes. Svar till E. Wernefeldt, c/o Fru Gustavsson, Erik Getesgata 58 C, Tranås.

STOCKHOLM

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20
MODERNT OFFSETTRYCKERI

JU TEL UMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
alljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & Co

Timmermansgat. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkasse

STOCKHOLMS LÄNS

ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 - Stockholm
Tel. 23 09 85

**BORAS och SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN**

RESERVERAD ANNONSPLATS

GÖTEBORG

**MEKANISKA
ROSTHACKNINGSBOLAGET**

Fiskhamnen - GÖTEBORG - Tel. 14 10 98

Utföra:

ROSTHACKNING, ANGPANNERENSNING
och liknande arbeten

HALMSTAD

AB Halmstads Murbruksfabrik

har

1) stora grusfyndigheter med förstklassigt
material, 2) Hallands största och moder-
naste sorteringsfabrik, 3) en kapacitet av
ca: a 30 km. per tim., 4) marknadens bil-
ligaste priser, vilket borgar för säkra och
förstklassiga leveranser såsom t.ex. till
nybyggnaderna vid Malcus Verkstäder,
Halmstads Järnverk och Nordiska Ma-
skinfilt, där stora fordringar ställs
på materialet.

Fabriken vid Wapnö Grustäkt, där även
en tidsenlig cementvarufabrik är uppförd
Tel. 2143, 2849

HÄLSINGBORG

Zoégas ZOÉGA & SON

KAFFEROSTERI

Drottninggat. 30-36

Tel. 262 00

Z
kaffe!

JÖNKÖPING

AB Abrahamssons Snickerifabrik
Smålands Taberg
Tel. 77, 277

Tillverkar byggnadssnickerier
och levererar trävaror

**June-Munktell
Marinmotor**

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

**AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK**

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897

RESERVERAD ANNONSPLATS

MALMÖ

Ät varje dag -

Andersson's

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakargat. 4. Tel. 201 78, 781 54

Postgiro 14009

**GEMLA-SLÖJDS
LEKSAKER**

VALKÄNDA I HELA LANDET

Idéer i särklass!
UTFORANDE OCH
KVALITE

i toppklass!

GEMLA-SLÖJDS FÖRSÄLJNINGS AB

DE GEERSGATAN 10
STOCKHOLM

TELEFON 60 31 09

Malmö Begravningsförening

FOLKRÖRELSERNAS BEGRAVNINGSBYRÅ

OMBESÖRJER ALLA UPPDRAG
OMSORGSFULLT

Föreningen är organiserad utan vinstintresse och ser
som sin uppgift att ordna stilfulla och värdiga begravn-
ningar, såväl eldbegängelser som jordbegravning,
till lägsta möjliga kostnad

SOLTERS PLAN I

(Hörnet av S. Förstadsgatan 65)

Tel. 355 79, 230 22

Efter kontorstid

bost. tel. 233 69

bost. tel. 230 22

bost. tel. 124 58

ETABLISSEMENTS
LOUIS FUNEL
CANNES, FRANCE

Funel
parfumeur-distillateur

det bästa Rivieran har att erbjuda

— allt inom branschen —

Generalagent:
OLOV SANDBERG
VIGGBYHOLM
Bryggvägen 4 Tel. 5610 07